

Ч. 6(98) Р. XXIV

ВАН- ГАРД

журнал української молоді

АВАНГАРД

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

щомісячний видає Центральна Управа СУМ

AVANTGARDE

Revue des Jeunes, bi-mestriel
édité par le Comité Central
de l'Union de la Jeunesse
Ukrainienne en exil

VANGUARD

Official Press Organ
of the Ukrainian Youth
Association in exil
two-monthly

Редагус Колегія з членів Центральної Управи СУМ
Головний Редактор – Володимир Лєник
Редакційне листування і матеріали надсилати на адресу
Редакції:

Адреса редакції:

«AVANGARD»
8 München 2
Dachauerstr- 9/11
Tel. 555316

Адреса адміністрації:

«AVANTGARDE»
72 Blvd. Charlemagne
1040 Bruxelles
Tel. 34.04.82.

Це число зредаговано в Секретаріаті ЦУ СУМ. Літератур-
ну частину зредаговано при співпраці Редакційного Гурт-
ка Дружинників СУМ: О.Рожка, А.Гайдамаха, О.Братков-
ський і Я.Добш.

Фотооптичний склад: Міля СЕНИЧАК.

Графічне оформлення: мистець-маляр Омелян МАЗУРИК.

На обкладинці: ЛЕВ ГЕЦ – «ЖІННА», олія.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ «АВАНГАРДУ»

Країни	Одне число	Річно (6 чисел)
США	1.00 дол.	5.00 дол.
Канада	1.00 дол.	5.00 дол.
Англія	0.50 ф.ш.	1.50 ф.ш.
Австралія	0.75 дол.	3.75 дол.
Бельгія	30 б.фр.	150 б.фр.
Франція	3.00 ф.фр.	15.00 ф.фр.
Німеччина	2.50 НМ.	12.50 НМ.
Австрія	15.00 шіл.	75.00 шіл.
Аргентина	100 пезо	500 пезо
Бразилія	1.00 н.круз.	5.00 н.круз.
Парагвай	50 гвар.	250 гвар.

РАДІСНИХ СВЯТ   РІЗДВА ХРИСТОВОГО

I

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

Первоієрарха, Патріярха УКЦ, Блаженнішого Йосифа Сліпого, Ієрархії і духівництво Української Православної і Католицької церков, весь український нарід, а передовсім молодь в Україні, на каторзі, ув'язнених і на чужині, всіх борців за права і волю України, — вітаємо, сповнені віри й надії, нашим сердечним

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ -

СЛАВІМ ЙОГО!

З тієї нагоди вітаємо рівно ж Провід ОУН і всі українські організації й установи, об'єднані в СКВУ, всіх хто працює для визволення України.

Вітаємо Крайові Управи, Осередки, Дружини, Відділи Юнацтва, мистецькі й самодіяльні гуртки та все членство СУМ

і бажаємо щоб Христове Різдво і Його втеча перед Іродом до Єгипту нагадували нам наше сучасне положення і наповнювали вірою про скорий кінець іродів в Україні, а Новий Рік нехай принесе перемогу нашій правді.

Нехай слова Лесі Українки в 100-ліття від її народження,

«БОРИСЬ І ДОБУВАЙСЯ БАТЬКІВЩИНИ!»

стануть мобілізаційним гаслом всіх українців і приспішать день визволення України!

Центральна Управа СУМ.

/ОЖ/ Закінчення кожного року супроводиться звичайно аналізою та підсумками проробленої праці і осягів.

Спілка Української Молоді в діаспорі має на своєму активі цілий ряд дій і досягнень, які стали цінним набутком всього нашого суспільства і української визвольної справи.

З непослабленою натугою працювали сотні наших виховників над порученим їм молодшим і старшим юнацтвом по осередках і на таборах. Для цього сприяли нові матеріали Центральної Виховної Ради та журнал «Крилаті».

Дружини СУМ зробили дальший крок вперед для свого організаційного оформлення та знайдення шляхів для свого вияву і дії. Світовий Конгрес ЦЕСУС-у, Конгрес Товариства Української Студіюючої Молоді ім. М.Міхновського, міжкrajові та міжосередкові зустрічі, вкінці участь Дружинників на світових Конгресах Антикомуністичної Ліги та Світової Ліги Молоді в Токіо і АБН-ЕРС в Брюсселі — це широке поле вияву Дружинників. Вони дали доказ своєї органічної повязаности з ідеєю СУМ, а готовістю і знанням довели свою зрілість до участі в керуванні суспільним життям і визвольною справою.

Не менш важливою працею сеньорів СУМ вдалося вдержати загальні рамі широкій праці на організаційному, культурно-освітньому, виховному, міжнародньому та господарському відтинках.

Проблема «батьків і дітей» в СУМ була зведена до її найпростішої формулки: взаємного розуміння і пошани та плекання ініціативи й відповідальности.

«Авангард», як трибуна і совість молодих видержав свою пробу і входить у 25-й рік свого існування з кращими перспективами, як два роки тому в час свого оновлення.

Чорною тінню однак лягало на нашу діяльність і на дію всієї нашої еміграції підневільне становище українського народу в Україні з панівною там системою рабства і духового закріпачення, насильства над свободним духом людини і її неронське переслідування в ім'я збереження московської імперії.

Наше гасло року: «Права Людині — Воля Україні!» відбивало в собі боротьбу українського народу за вічні правди, а зокрема було перегуком еміграції з борцями за ідеали української нації в поневоленій Україні.

Збагачені досвідом в праці і боротьбі вступаємо в новий рік — 1971-ий, який буде проходити під знаком вшанування великої Лесі Українки, якої вогненне слово має очистити до решти намул вислужництва і рабства нанесений поневолювачами України. Воно, те слово, має також заговорити мовою зрозумілою зовнішньому світові, а в цьому велику роль має відіграти наша Спілка.

Тоді теж осяги з минулого року зможуть бути закріплені.

НАСИЛЬСТВО НАД ВАЛЕНТИНОМ МОРОЗОМ

ВАЛЕНТИН МОРОЗ

(ГЛЯДИ «АВАНГАРД» Ч.1 (93) Р.ХХІМ)

**Його позбавлено знова волі на 9 літ!
Протестуємо проти цього безпри-
кладного варварства!**

Звільнений у серпні 1969 року, після відбуття 4-річного вироку, Валентин Мороз перебував з родиною в місці свого замешнання і праці – в Івано-Франківському і був там же заарештований знову 1 червня 1970 р. Як твердить Прес. Служба УГВР, дружині його – вчительці загрожує викинення з праці.

В Івано-Франківську відбувся в другій половині листопада 1970 р. уже другий з черги судовий процес проти молодого українського історика Валентина Я. Мороза, викладача нової історії в Івано-Франківському Педагогічному Інституті. У висліді процесу Валентина Мороза засуджено 20 листопада 1970 р. на дев'ять років ув'язнення у в'язницях трудових таборів. Обвинувачувано його за «антирадянську пропаганду й агітацію», стосовно до статті 62 КК УРСР, яка передбачає кару за порушення її постанов щонайменше до семи років. Всупереч виразній постанові цього закону Валентина Мороза засуджено на 9 років ув'язнення. Був обвинувачений В. Мороз за написання й поширювання приписуваних йому памфлетів, між ними «Репортажу із заповідника ім. Берії», «Мойсей і Датан», «Серед снігів», «Хроніки спротиву» та ін., хоч і КГБ і прокуророві не повелося довести, що Валентин Мороз був їх автором. Початково цей процес мав відбутися наприкінці вересня, але з огляду на недостатність доказів був відкладений майже на два місяці. І в слідстві, і під час процесу підсудний держався дуже добре.

Протести в обороні В. Мороза підписали: Іван Дзюба, Вячеслав Чорновіл, Іван Світличний, Михайло Косів, Зеня Франко та багато інших діячів культури й мистецтва.

НЕПОХИТНИЙ БОРЕЦЬ

СВЯТОСЛАВ КАРАВАНСЬКИЙ

(ГЛЯДИ «АВАНГАРД» Ч.3 (91) РХХІІ)

Москва не має пошанівку навіть супроти власних законів, які не передбачають більшої кари понад 15 літ ув'язнення.

Доки вільні народи світу глядітимуть мовчки на топтання людських прав в СССР?

Як виходить з повідомлень «Хроніки поточних подій» з 31.8.70 нові закиди й обвинувачення проти Караванського мають досить химерний характер і заносять катебівського провокацією. Нових п'ять років дали Караванському за те, що він нібито написав в концтаборі тайнописом дві статті: про замирення Заходу зі Сходом та історію розстрілу польських старшин у Катині, доказуючи, що в Катині цих старшин помордували не німці, а совети. Справу «відкрило» КГБ, і вона стала підставою для нового обвинувачення і засудження. «Вірогідним» знайшов нове обвинувачення також і Верховний Суд СССР, віднидаючи 30 червня ц.р. касаційну скаргу адвоката Караванського.

Тим часом аргументи адвоката, що їх він ужив під час процесу і касаційної розправи, такі, що кожен нормальний і незалежний суддя негайно звільнив би Караванського від будь-якої вини. Та, як знаємо, «советська справедливість» керується не правдою, а вимогами КГБ.

Адвокат, як пише «Хроніка поточних подій», вимагав скасування вироку Владимирського суду, спираючись на наступні аргументи:

а) тайнопис виконано друкованими літерами, і тому (висновок графологічної експертизи, нібито це письмо Караванського, цілком безпідставний); б) тайнопис виконано такими засобами, яких у жадному випадку не могло бути у в'язня; в) пред'явлених рукописів так багато, що на їх виконання в'язневі треба було б стільки часу, що цього аж ніяк не могли б не помітити наглядачі та в'язні; проте ніхто зі свідків не сказав, що будь-коли бачив Караванського за такою роботою; для читання тайнопису необхідні хемікалії чи нагрівання до високої температури, після чого текст стає видимим. У розпорядженні ж КГБ є прилад, який дозволяє читати тайнопис без його виявлення. На суді був показаний невиявлений тайнопис, з чого виходить, що його читали тільки КГБ та органи слідства. Таким чином виключається факт поширювання і факт виготовлювання рукописів.

Та всі ці логічні аргументи не мали жадного впливу на «логіку» суддів, яким наказано додати Караванському ще 5 років з метою не випустити його на волю. Як виходить з попередніх вісток «Хроніки», Караванський як під час нового слідства, так і під час судового процесу виявляв непохитну й подивугідну твердість борця, який знає, що його правда свята.

ВАЛЕНТИН МОРОЗ

ХРОНІКА СПРОТИВУ

(Із захлавленої літератури)

Широке гніздо між горами – Космач.

Засіяні на лісистих схилах гуцульських гір хати – наче розсип цимбалів.

Безконечне мереживо огорож, темні ялиці, голубий контур верхів'я на горизонті. Первісний поганський триптих: шум струмка, нечастий звук коров'ячих дзвіночків і далеко-далеко собаче гавкання.

Космач – у цьому щось похмуре і грізне, первобутньо-носмате. Вовною назовні – наче кожух в непогоду. По лісах довкола ще не вивелися ведмеді... Давніше, в часах Довбуша, хат було рідше, лісу – густіше. Крепкий буювий зруб, могутні двері й одвірни, а за ними – чорне око кремінної рушниці та широке лезо бартки. Не дено-ративної: була сталінка. – з чистої сталі. Прикрасою бартка стала пізніше. А тоді вона була зброєю. Тоді було право топора. Є легенди про великанів, що залишили нам Писаний камінь над Ясеновом. Говориться в легенді, що головною вірою їх була віра в топір. Богом їм був – топір.

Коби мені топір, топір
та кована бляшка,
не боюся я ні німця,
ані того ляхка.

«На священика в Уторопах Івана Ступницького напали опришки нічю, стріляли в вікно, а отець Іван – із вікна й одного на смерть застрілив, двох, які добувалися, поранив. Опришки розбіглися, покинувши смолу, свічки й міхи перед хатою». (З «Гуцульської хроніки» Петра Ступницького, 19 ст.). Але гуцульська старовина цікава не тим – не культом топора. Подивугідне інше: в умовах, де топір був і Богом, і правом, коли священик краще справлявся із рушницею, ніж із хрестом – навіть у тих умовах Гуцульщина не здичіла й не стала духовою пустинею. Навпаки: зберегла те, що решта України втратила, здивувала світ самобутністю.

Подивугідна сила морального самозбереження: гуцульське «любасування» не стало проституцією (як в інших місцях), опришок не став бандитом – а міг! Поденуди так і було.

Попадався серед опришків і блудний люд. Але не в тому суть опришківства щоб «женитися й попоти та попоїсти, на добрих конях поїздити». Це не просто «вільні всякого ладу люди, злодії і розбійники» що збиралися, скажемо, до Кіндрата Булавина (С. Солов'єв. История

России с древнейших времен, т. 15, стор. 180).

До опришків не збиралися, ними ставали — особи з підвищеним почуттям гідності, для яких в умовах фєвдальної деспотії були два шляхи: стати рабом або піти в лїс. Інколи вони будували церкви. І не були вони злодіями. Злодії грабили церкви, а ті будували.

Унія, заволодївши центрами, ступнево розповзалася, перемагаючи спротив, по глухих закутках. На Гуцульщині в середині 18 столїття боротьба між православ'ям і уніятством була ще в розпалі. Українське православ'я будувало твердині далеко в горах. Бастіоном віри стає Скит Манявський. Рік 1735. Іван Чупірчук будує в Космачі церкву. Сам, без одного цвяха, топором і пилою. Це вже був виклик: поруч стояла вже уніятська церква. Там, у Львові й Києві, йшла полемічна війна між Смотрицьким і Потїєм. Тут, серед буків, під Говерлею, війна була далеко не паперовою. Тут противника нищили не фігурально, замість чорнила проливали кров. Чупірчук був засуджений станиславівським судом і помер у тюрмі.

Рік 1740. Олекса Довбуш жертвує більшу суму на нову церкву. З того часу вона називається Довбушівською, на честь легендарного вождя опришків.

Рік 1741. Космаччани поїхали до Станиславова й купили для нової церкви дзвін. Двох присудили до смерти, а чотирьом на чолі з Ожн'яком прийшлося йти в опришки. Списки жертв на тому не кінчаються: священника, що його прислали до нової церкви із Скита Манявського, отруїли.

Рік 1773. Церкву пересвятили на уніятську, але це вже не мало колишнього значення. Галичина стала провінцією Австрії. Польське панування скінчилось. Уніятство вросло в живе тіло української духовости, стало національним явищем. Боротьба з ним перестала бути національною справою — так же, як і захист православ'я. Радше навпаки: Росія на забраних від Польщі українських землях незабаром робить православ'я знаряддям русифікації. Головне — церкву відстояти. Уніятське пересвячення було в той час уже формальним. Церква не перестала бути Довбушівською.

Прийшло 20-те столїття Довбуша підняли на п'єдесталь. До Космача наїхали художники, мистецтвознавці. Тепер уже не судили за старовинні пістолети, за них платили малі гроші.

Рік 1959. Виконком Космачської сільради виносить постанову про влаштування музею Довбуша в Довбушівській церкві. Нарешті предки, які платили кров'ю за збереження святині, діждалися вдячних нащадків.

Але в чорта було багато машнар. Інколи він навіть надївав маску діяча культури...

Рік 1963. Представники Київської Кіностудії імені Довженка позичили іконостас у Довбушівській церкві (який також називається Довбушевим) для знімання фільму «Тіні забутих предків». Космаччанам вручили розписну з докладним переліком запозичених предметів (усього 99) і зобов'язанням повернути іконостас через п'ять місяців.

Рік 1964. П'ять місяців давно пройшли, й затурбовані космаччани стали вимагати звороту позинки. Після довгого крутіства їм відповіли іконостас передано... до Музею Українського Мистецтва в Києві. (!?) Як?? На якій підставі? А розписка? А закон? А... звичайна порядність? Ніхто до цього часу не дав відповіді. Космаччани так і не знають, що думати. Адже вони мали справу з людьми культури. І вважали, що кому-кому, а людям культури їх святині так само дорогі, як їм самим. Звичайно, космаччани звикли й до таких, які всіх місцевих називають «бандерівщиною» (говорили ж деякі «товариші» в Косівській Художній Школі, побачивши гуцульські речі: «Убрать ету бандеровщину!»). Алеж ці не такі... У цих були гарні античні борідки, й розмова без нецензурних слів. Гуцули не повірили, що можна просто так: не віддати. Не вірять і тепер — після того, як написали більше десятки заяв, кому тільки можна: у Міністерство Культури, в Товариство Охорони Пам'ятників Історії Культури, московського патріархату, прокурору, в комітет кінематографії, обласному уповноваженому у справах церкви.

Переписка не дала жодних результатів, але виявила інтересні факти. Іконостас передали музей по розпорядженню... уповноваженого у справах церкви Івано-Франківської області Атаманюка! Про етику кінодіячів поговоримо потім. Тепер поцінаємось іншим: яке відношення мав Атаманюк до церкви недіючої, до церкви, вже декілька літ перед тим перетвореної в музей? І ще: чи міг Атаманюк з Івано-Франківська передати розпорядження в Київ? Тут щось не те... За Атаманюковою спиною мусить стояти хтось солідніший...

З Василем Баб'юком, ініціатором Довбушівського Музею, розмовляли двоє: заступник голови Косівського райвиконкому, Атаманюк і... представник державної безпеки. Почали в такому стилі: «Яке ви мали право писати?» «Іконостас забрав, ще й церкву заберу». Скоро розмова конкретизувалася: «Вас львівські націоналісти підбурюють, знаємо ваш Космач, тут стояв цілий полк петлюрівців». Не будемо чіплятися Атаманюка. Звідки йому знати, що петлюрівців на Гуцульщині ніколи не було? Не таку академію людина закінчила... За церковні справи він узявся після служби в КГБ. Не будемо причіплятися до Атаманюка — тому що його вже нема. Після нього уповноваженим у справах церкви в Івано-Франківській області став Дерев'яно. Він також служив в «органах», але трапилась там якась неприємність і йому доручили церкву... Така вже традиція склалася в Івано-Франківську: церковні справи відстоюють відставні діячі «органів». Залишимо їх у спокої... Краще поставимось із співчуттям: трудно займатися церковними справами без теологічної освіти. А й хіба тільки теологічної?

Небагато про Баб'юка. Сидимо в нього дома, розмовляємо... Фотографії... Ось довоєнні: гуцули з червоними прапорами, з червоними пов'язками на рукавах. 1939 рік, визволення, народня міліція. Цю знімку Василь Баб'юк стидливо ховає. Яюсь ніяково: був у народній міліції, боровся за рядянську владу, а тут попав у «націоналісти». Був активістом, депутатом сільської ради. Був ... Раніше.

ЦЕРКВА В КОСМАЧІ КОЛИСЬ ТУТ
ЗОСЕРЕДЖУВАЛОСЬ ДУХОВЕ ЖИТТЯ
СЕЛА. А ТЕПЕР ЦЕРКВА
СТОПЬ ПОГРABОВАНА ЗІ СВОГО
ИНОСТАСУ ТА ХРЕСТІВ.

ВИД НА СЕЛО КОСМАЧ – КОЛИСКУ ГУЦУЛЬСЬКОГО МИСТЕЦТВА ЩО СЛАВИЛОСЬ В ЦІЛІ
УКРАЇНІ І ПОЗА ЇЇ МЕЖАМИ СВОЇМИ УМІЛЬЦЯМИ І МИСТЦЯМИ.

ЕВРОПЕЙСЬКА ВИХОВНА КОНФЕРЕНЦІЯ НА ФРАНКОПОЛІ

Вже давно відчувалась в організованих колах української еміграції в Європі потреба конфронтації поглядів на сучасний стан і проблеми українського виховання. Ініціативу в тому напрямі виявила Президія Координаційного Осередку Українських Громадських Центральних Установ (КОУГЦУ), відбуваючи в кінці жовтня 1970 р. свій черговий Конгрес в Парижі. На тиждень перед цим Конгресом була скликана дводенна (17-18.10) Європейська Виховна Конференція, яка зібрала на Франкополі в Бельгії понад 30 освітніх і виховних діячів з Великобританії, Бельгії, Німеччини і Франції. Були заступлені Шкільні Ради, жіночі Організації, студентські Громади, громадські Централі, а зпоміж молодечих Організацій – Крайові Управи СУМ з чотирьох країн.

Для розгляду високошкільного виховання запрошено Ректора УВУ проф. В.Янева і проф. О.Кульчицького.

Діловими нарадами провадила Президія в складі: проф.В.Янів – почесний президент, мгр. О.Коваль, член Президії КОУГЦУ – президент, а Ярослав Добош, студент Лювенсакого університету – секретар.

УЧАСНИКИ ЄВР. ВИХОВНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ В ГОРОДІ ФРАНКОПОЛЯ.
ПОСЕРЕДИНІ РЕКТОР УВУ ПРОФ. В.ЯНІВ.

В ЗАТИШКУ ФРАНКОПОЛЯ ОСІННЄ ЛАГДНЕ СОНЦЕ ОПРОМІНЮВАЛО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ. ПІД ЧАС ДОПОВІДІ ПАНІ ІНЖ. ЗІНАЇДА ВИТЯЗЬ ПРО «ПРОБЛЕМИ РОДИННОГО ВИХОВАННЯ».

В часі нарад Конференції учасники заслухали й широко обговорили такі доповіді:

«Церква й виховання» (доповідач о. д-р Богдан Курилас, Бельгія)
«Родина й виховання» (пані інж. Зінаїда Витязь, Бельгія)
«Українське шкільництво» (мгр. Володимир Ленин, Німеччина)
«Виховання через інтернати» (панна Віра Лавриненко, Німеччина)
«Високошкільне виховання» (проф. д-р Володимир Янів, Німеччина)
«Виховні проблеми молодечих організацій» (Ярослав Деремєнда, Голова Евр. Конф. СУМ і КУСУМ Великої Британії)
«Мішані подружжя й українське виховання» (пані Богданна Крушельницька й кореферат пані Марія Ткачук, обидві з Великої Британії)
Крім того, в дискусії був узгляднений присланий реферат о. д-ра А. Михальського з Великої Британії «Свята Софія – символ і Дороговказ» до теми «Церква й виховання».

Дискусія, яка вив'язалася над доповідями була дуже оживлена і прониклива. Участь в тій дискусії представників молоді і студентства та представників старшого громадянства була дійсною конфронтацією поглядів на пекучі актуальні питання нашого існування, як спільноти.

Резолюції, які були випрацювані в п'яťох комісіях Конференції, були відтак запропоновані Конгресові КОУГЦУ (24-25.10.70) в Парижі і були повністю схвалені та затверджені як напрямні для виховно-освітньої праці нашої еміграції в Європі на найближчий час.

У КАТАКОМБАХ АУШВІЦУ

(продовження)

До моїх вух донісся глухий тупіт босих ніг, немов би далений гуркіт весняного грому. Вкоротці на коридорі втихло, а почувися знову придушені голоси зі сторони заслоненого вікна. Я виліз на причу і, встромивши голову в віконце, надслухував.

На подвір'ї чути було якусь метушню. Втім донісся той самий рипливий голос, що передтим — «льос, льос, цу цвай ан ді ванд.» (скоро, скоро по двох під стіну!)

Було чути тупіт босих ніг і тиша. Оце мабуть підбігали вони під т.зв. «чорну стіну» і стали. До них підійшов хтось гострокованими чоботами і приказав: «ауген гераде аус, копф дгох!» (прямо глянь, голова вгору! — Я напружив усю увагу, щоби не пропустити ні одного моменту, а в уяві малювалася вся ця трагічна картина.

На раз почув я клацання курка, але стрілу не чути було. Тоді я пригадав собі, що таний самий звук був тоді, як у кухні деколи кололи свиней. Був це таний прилад в роді кріса із курком і пружиною, а замість цівки стирчав гострий цвях. При натягненні курка цей цвях ударяв у потилицю і тіло без зойку валилося. Після того чути було, як хтось викидав трупів на авто, мов дрова. Далі ішли два інші і так начислив до сорока. За цілий час не чути було жодних протестів, криків чи благань. Всі мов ягнята бігли до стіни піднімали голову і падали від цвяха. Тільки два тихі зойки — зітхання «ой» донеслися до мене і втикли. На дворі чути було як поралися ще коло воза і за кілька хвилин віз викотився поза браму, щоби ще цієї ночі спопелити тих що стояли перешною на шляху до «Нойорднунг Европа»... («Новий лад Європи»)

Я думав в цій хвилині про Бабічка. Чи знала його нещасна матір, що він так безмежно її любив. Не знала вона старенька, що син її, може й єдиний, відійшов уже в вічність і їй його вже більше не побачити на цім світі. Яке воно химерне це життя. Що перед годиною, він мріяв про волю, про домашню ідиллю, про те, що то він робив би, як би вернувся додому, а тут.... урвався шнурочок життя і наш добрий товариш хіба хмарною диму прокотиться понад рідним краєм.

Від такого роздумування я здригнувся і в тій саме хвилині якась сила витягнула дошку від нашого вікна. Стало трошки ясніше, хоч

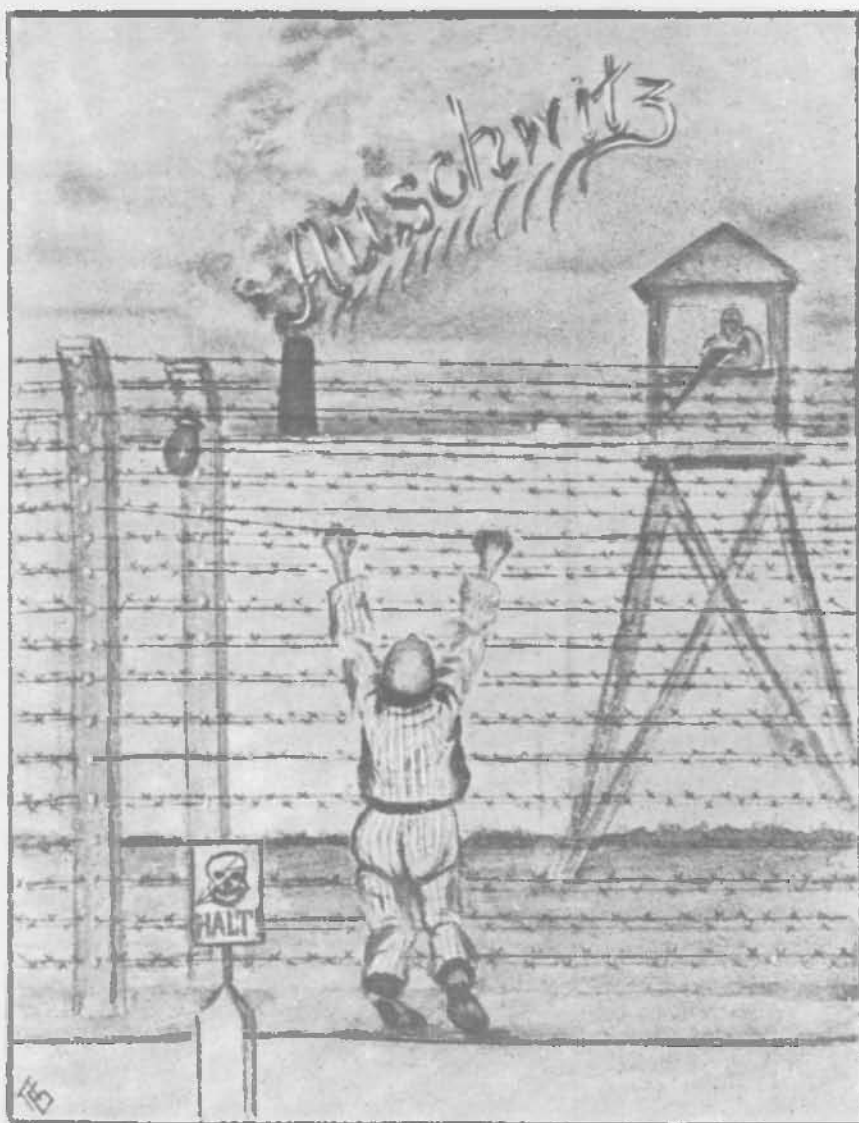
сумерк вечора наповнював вщерть келії. Мої товариші недолі мовчали вперто далі, а їхні лица відбивали весь трагізм пережитого. Дехто ще час до часу схлипував і здригався. Аж пізно в вечір хтось озвався, але розмова не клеїлася.

У понурому мертвецькому спокою тягнувся наступний день. Надто ще свіжі були враження, щоби вернутися до попереднього способу життя. А тут прийшла ще одна подія, що змістом своїм кричала о помсту до неба. На третій день по тій екзекуції – рано ожило голосами подвір'я і я побачив таку картину: напроти нашого на подвір'ї стояла група в'язнів, щось вбіля 30. По чорних трикутниках з буквою «Р» і виразі облич я пізнав своїх братів, східних українців. Були це переважно молоді хлопці літ 14-20. Між ними було теж кількох іншої національності. Біля них проходилися два СС-мани. За хвилинку появився на подвір'ї капо бункру – Якуб. Був це жид – атлет тяжкої ваги. Він визначався мнезвичайною силою і тому лягрова адміністрація використовувала його для мордування в'язнів. Також коли вшали деяких в'язнів, прилюдно в лягрі, він виконував роль ката. Цим разом, як тільки появився на подвір'ї, зголосився по наказ до одного з СС-манів, а той наказав йому, що має робити з тим гуртом обірваних скелетів, що тряслися від холоду. Вислухавши наказу, Якуб випрямився на струнко перед СС-маном і вигукнув: «Яволь, Герр Блокфюрер». З того, що говорив СС-ман Якубові, я зрозумів, що тут іде тільки про покарання в'язнів з одного командо, яке користаючи з відсутності СС-мана покинуло роботу і шукало щось з'їсти. Тепер їх треба покарати, щоб того більше не робили.

СС-мани відступили на бік, а Якуб взявши до рук лату, приготувався до руханки. Уставив хлопців рядами по п'ять на віддаль одного метра і подав команду до старту. Хлопці рушили з місця повільним кроком, але це не вдовило Якуба, бо закричав вовчим голосом: «Темпо, темпо, шнель, ір швайне гунде...» і цілої сили почав валити латою куди попало: по голові, спині, ногах. Кількох відразу попадало покривавлених, та він підскочив і почав ногами помагати їм підвестися. Хлопці висплювали язика мов собаки і бігли помагаючи собі взаємно. Тих що знемогали, товариші старалися підтягати за руки.

Така біганина туди і сюди тривала кілька хвилин. Після того прийшов інший вид спорту. «нібойген-гіпфен». (підскоки при зігнутих колінах). В'язням потомленим і обезсиленим приходилося це дуже важко. Деякі, підскочивши так кілька разів, попадали і не могли самі підвестися. Тут знову ішла у рух лата Якуба, яку він, полومивши, міняв на мнову. СС-мани самі до того спорту не мішались. Постояли трохи, подивилися а згодом забралися геть з подвір'я, залишаючи Якубові довести довести руханку до кінця. Але, відсутність СС-манів не вплинула на дальший розвиток спорту.

412 Якуб, так, як і передше переводив свою програму до фіналу.

П. ОСИНКА

НАДОІЛО КОНЦЛЯГРОВЕ ЖИВОТІННЯ. В'ЯЗЕНЬ РІШИВСЯ ПОКІНЧИТИ З ЖИТТЯМ, ВИБІРАЮЧИ ЕЛЕКТРИЧНУ СМЕРТЬ НА КОЛЮЧИХ ДРОТАХ, ЯНИМИ БУВ ОБВЕДЕНИЙ КОНЦЛЯГЕР. З ВИШКИ НАСТАВЛЕНЕ ДУЛО КРИСА АБО СНОРОСТРИЛА ЩО ГОТОВЕ КОЖНОЇ ХВИЛИНИ ЗАДОВІЛЬНИТИ БАЖАННЯ В'ЯЗНЯ. ЗА МУРАМИ КОНЦЛЯГРУ ВИДНІЄ КОМИН КРЕМАТОРІЇ, ЯНИЙ БЕЗУПИННО ПЕРЕТВОРЮЄ РЕШТКИ ЛЮДСЬКОГО ТІЛА В КЛУБИ ДИМУ, ЩО БАГРЯНІЄ В СВІПЛІ ЗАХОДЯЧОГО СОНЦЯ

Після «гіпфен» прийшла нова форма спорту «роллєн» (начатися). — Всі в'язні простягнулися на землі і на наказ Якуба началися в одну то в другу сторону. Не одному закручувалася голова і він умлівав не ворущачися. Але це, як видно, було програмою теж передбачене, бо зараз появився штубендіст Метек і полив цих «мусульманів» холодною водою. Поволі приходили до себе і заточуючися піднімалися на ноги. Облиті холодною водою тепер на морозі тряслися мов у лихорадці. Однак Якуб і далше не давав спочинку. З «роллєн» перейшов знову до бігів. По відході СС-манів в'язні вже чулися дещо свободніше і дозволяли собі навіть на деякі вислови на адресу ката Якуба, хоч і оберегалися, щоб за щонебудь не обірвати. До мене донісся голос одного високого молодця, що повними ненависти очима кидав в сторону Якуба: «І що та падлюка від нас хоче. За миску супу, що йому собаці дають, то він з нас душу вигонить. Люципер проклятий».

Якуб мабуть щось зрозумів, бо зараз заверещав по російськи: «Кто это чтото там болтает. Кому не нравится — выходи сюда».

Усі мовчали, немов води у рот набрали, тільки з погордою дивилися на розюшеного ката — Якуба. Ще кілька разів запитавши і не діставши відповіді, Якуб кинувся, роздратованим бинком, на гурток обезсилених худяків і з усієї сили почав їх обкладати ломакою. Все розсипалося по подвір'ї, однак ніхто не міг уникнути караючої руки Якуба. Декілька хвилин такої погулянки і майже все лежало на землі окривавлене, або приголомшене. Декому після цього вже і перша поміч у формі зимної води нічого не допомгла.

Якуб проходжався тепер на побоевищі, задерши голову до гори та відсопував своїми широкими ніздрями. Що хвилини кидав оком на діло своїх рук. З його постави й виразу лица можна було вичитати почуття легкості від сповненого обов'язку.

На цьому програма була вичерпана і спорт закінчений. Якуб з тріумфально-садистичною усмішкою опустив арену, а кількох блокових кнехтів прибрало побоевище. Та ціла сцена навела в моїй уяві ряд картин з часів Нерона та інших кровожадних деспотів, з усіми їх жорстокостями. Різниця була тільки та, що тоді хоча було дозволено людям приглядатися, як неофітів, чи політичних противників розшарпували дикі звірі, чи тортуровано їх у якийсь інший спосіб. Це очевидно впливало додатньо на в'язнів, бо вони були свідомі того, що їхня смерть на очах людей, поглибить ще більше їхні ідеї і зродить відрух. А тут... Хіба ж міг собі світ уявити здобутки 20-го століття? І, зрештою: ці всі звірства доконані за мурами, далеко від очей світу, залишилися без жодного відгону. Ті сірі постаті молодих хлопців, напевно з усіх закутин землі української, що так погеройськи зносили тортури не сходили мені довго з уяви. Того дня уже до вечора я не міг думати про щось інше. Аж дивувалися мої співмешканці, що я таний задуманий і мовчазний.

Наступний день був для нас ще одною несподіванкою. Нас брудних, зарослих, випроводили перший раз до умивальні, де кількох фризєрів-в'язнів поголили нам бороди тупими бритвами. Після го-

П. ОСИНКА

-ЦУГАНГ- НОВИК, ЩО ПРИБУВ ДО ЛЯГРУ, МУСІВ ПРОЙТИ ЦІЛУ ЧЕРГУ РІЗНИХ ШИКАНІВ. НАВІТЬ ТАК ЗВАНА КУПІЛЬ НЕ ОБХОДИЛАСЯ БЕЗ НАГАІВ. ТІЛЬКИ «СТАРІ НОМЕРИ» ЗВИЧНІ ДО ЛЯГРОВОЇ ПРОЦЕДУРИ МОГЛИ ПОСМІХАТИСЯ НА ВИД ПЕРЕСТРАШЕНОГО НОВИКА. ВСЕ КІНЧИЛОСЯ ТИМ, ЩО В'ЯЗЕНЬ ТРАТИВ УСЕ СВОЄ ВОЛОССЯ І ОДЕРЖУВАВ ПІЖАМОВУ ОДЕЖУ З ЛЯГРОВИМ ЧИСЛОМ І ВІДПОВІДНИМ ТРИКУТНИКОМ.

лення помилися ми холодною водою і обтерлися якоюсь ганчіркою а дехто тани кінцем своєї брудної сорочки. В умивальні стрінулися ми з іншими товаришами недоли, які за той тиждень змінилися до непізнання. Вихудли, погорбилися. Їхні очі позападалися глибоко в лоб, а на обличчі малювалося отупіння й розпuka. По кількох словах можна було ствердити, як глибоко відбилосся переживання останніх днів. Не робили собі жодних надій. Були переконані, що в короткому часі підемо всі за тими, що перед кількома днями нас огустили. Я не брався їх переконувати про хибність їхніх поглядів, однак десь глибоко в душі жевріла таки іскра надії на вихід з цього пекла.

На слідуючий день була приготовлена для нас ще одна несподіванка. Цим разом зібрали нас 15 «кухарів» і повели на «політише абтайлюнґ». «Політише абтайлюнґ» містився в одному з адміністраційних будинків на зовні дротяної огорожі. Привели нас на коридор і сказали чекати під стіною, аж пони не покличуть. Було це вранці. Саме тоді сходилися службові офіцери й СС-мани до праці. Коло нас проходили поодинокі й гуртами старшини і підстаршини СС. Дехто звернув на нас свою увагу й питали, що ми тут робимо. Почувши відповідь, що нас привели з бункру, відходили геть до своєї роботи.

В міжчасі приходили інші в'язні. Їх по зголошенні зараз переслухували. Деколи доносився з кімнати допитів крик слідчого підстаршини. Чути було часом, як лопотів нагай на спині в'язня. Інколи крізь двері продирався стогін, або хрипіння катованих. Ми прислухувалися з усією уважністю до того всього і нетерпеливо чекали своєї черги. А тут ніхто нас не кличе, начеб ми їм непотрібні були. Вже і на обід всі розходяться і з обіду повертаються, а ми все ще стоїмо немов грішники й чекаємо, коли то нас покличуть і засудять на невблагальні обійми костистої смерті. Вже і вечір зближається, а ми все ще стоїмо. Стоїмо, переступаючи з ноги на ногу і вмліваємо від фізичного і нервового вичерпання. Напруженість, непевність і ті кошмарні видовища, що снуються перед очима, заморожують кров у жилах в'язнів. Так кровю сотень тисяч жертв, втішається тепер психічними муками «унтерменшів». Виснажені до краю цілоденним напруженням чекання, з присохлими до хребта шлунками, ледви доволіклися назад до бункру. Та знали ми, що це тільки початок кінця.

Слідуючого дня повторилася та сама історія. Так само, як попереднього дня проходять різних ранг і мастей військові, приходять і відходять під конвоєм в'язні з допитів, а наша 15-цятка не може діждатися своєї черги.

Нарешті діждалися...

Кількох рпідстаршин з політичного відділу підходять до нашого ряду і приглядаються до кожного з нас окремо. По кількох хвилинах оглядин вибрали одного із нас — наймолодшого Назіка. Забрали його зі собою але не тут в якунебудь кімнату, а випроводили його на двір. Ну нарешті почалося. Хоч приходили найжахливіші хвилини,

П. ОСИНКА

НЕДІЛЯ. ДЛЯ В'ЯЗНІВ ЦЕ ПРЯМО БЛАГОДАТЬ НЕМА РАНИШНОГО АПЕЛЮ І МОЖНА ПОЛЕЖАТИ ДЕЦЬО ДОВШЕ НА ТРИПОВЕРХОВОМУ ЛІЖКУ, А ЗОКРЕМА, КОЛИ КІМНАТНИЙ ВПОРЯДЧИК Є ЗІ СВОЇХ. НА ЦІЙ КАРТИНІ ВИДНО П'ЯТОХ НАШИХ В'ЯЗНІВ ЯКИХ ХИСТА МИСТЦЯ УВІКОВЧНИЛА ДЛЯ ІСТОРИЇ. З ЦІЄЇ П'ЯТКИ ДВОХ УЖЕ НЕ ЖИВЕ. ОДИН ЗГИНУВ ВІД ВОРОЖОЇ РУКИ, А ДРУГИЙ ЗГИНУВ В АВТОВІЙ КАТАСТРОФІ В АМЕРИЦІ. ТРИ ОСТАННІ ЖИВУТЬ У ТРЬОХ РІЗНИХ КРАЇНАХ ВІЛЬНОГО СВІТУ.

«ПРО ЩО ТИРСА ШЕЛЕСТИЛА»

У степах України в давнину шелестіла тирса – висока, густа трава... Шелестіла про козацькі походи, про ворожі засідки, про бої, перемоги й поразки... Про минуле України багато чого розповідає учням 5-6 клас Шкіл Українознавства і Рідних Шкіл у країнах вільного світу найновіший і останній підручник сл.п. Марії Дейко «Про що тирса шелестіла». Підручник-читанка вийшов у 1970 р., а його авторка у старшому віці померла в 1969 р. в далекій Австралії.

Можливо, снажете: чому в «Авангарді» говориться про дитячу читанку. Дійсно, може здатись дивним, адже про такі книжки треба б писати в «Крилатих», у журналі СУМ, присвяченому шкільній молоді, «Крилаті» вже інформували про вихід з друку таких підручників сл.п. проф. Марії Дейко: «Буквар», «Рідне Слово», – читанка для 1 або 2 року навчання, «Волошки», для 3-го . «Рідний Край» для 4-го

«Євшан Зілля» для 5-р. навчання, «Про що тирса шелестіла» – читанка для 5 або 6 і навіть вищих клас. До кожної читанки додано українсько-англійський словник, а коли дитина буде вчитись, починаючи від «Бунваря» за підручниками Марії Дейко, то на 6-му році навчання вже буде знати понад 3000 слів української мови. Це багато, навіть дуже багато! При тому, у всіх підручниках нові слова виділені товстим шрифтом і подаються в певній послідовності, невеликими кількостями, щоб дитина могла дійсно все завчити й запам'ятати; словник ускладнюється поволі, дедалі більше з кожною новою читанкою.

В читанках багато матеріалів пізнавального, історичного, релігійного змісту, всі вони добре ілюстровані різними мистцями. В підручнику «Про що тирса шелестіла» є оповідання про УПА, портрети Героїв Української Визвольної Боротьби: Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Степана Бандери, ген.-хор. Тараса Чупринки-Шухевича та їхні короткі біографії. Сказавши коротко, підручники-читанки сл.п. Марії Дейко це патріотичні, доступні, в релігійно-національному дусі написані і складені читанки, необхідні для українських дітей, які виростають поза Україною.

А чому згадуємо про них в «Авангарді»?

Їх рекомендувала Шкільна Комісія СКВУ та майже всі Педагогічні Товариства у вільних країнах світу. Старші сумівці, як і сумівці-сеньйори мали б допомогти дітям придбати ці підручники, ціна яких хитається від 2 до 4 дол., на більшій замовлення є опуст. Щоб їх купити, напишіть листа українською мовою на адресу:

"RIDNA MOVA" Publishing

26 Percy St.,

NEWPORT Vic 3015 AUSTRALIA.

Між ін., у тих читанках є кілька цікавих п'єс для вистав.

УКРАЇНСЬКИЙ ДІВОЧИЙ КОЛЕДЖ В АМЕРИЦІ

Біля великого американського міста Філадельфії, де живе понад 2 мільйони населення, в тому й понад 45 000 українців, за яких 20 кілометрів є містечко Дженкінтаун, у стейті Пенсильвенія. Там на гарній зеленій рівнині, між лісів і гаїв розташований на пагорбі монастир Сестер Чину св. Василя Великого, ЧСВВ, а біля нього – великий і модерно обладнаний Менор Джуніор Коледж. Це вища навчальна школа, розрахована на 2 роки інтенсивного навчання. Її ведуть українські Сестри Василіянки. Коледж був організований дещо раніше, але від 1959 р. він почав дуже розбудовуватись і тепер має кілька модерних будинків, залю на 1000 осіб, спортовий палац, бібліотеку з наймодернішим обладнанням та понад 100000 книжок, гуртожиток для дівчат-студенток на майже 100 студенток, вигідні й світлі навчальні аудиторії, каплицю для молитви, паркувальну площу на 300 авт і т.д.

Сестри Чину св. Василя Великого бажають, щоб у тому коледжі вчилось якнайбільше дівчат-українок. Вони створили Український Клуб, у якому тепер на 190 студенток є тільки 18 українських дівчат, а з них тільки яких 10 говорять по-українськи! При коледжі, у великому домі є прекрасна Українська Кімната, з українськими іконами, різьбамми, вишивками, книжками, картинами. Саме там висловив своє особливе задоволення Верховний Архієпископ Української Католицької Церкви Кардинал Йосиф Сліпий, коли відвідував Менор Джуніор Коледж. Як Кардинал, так і Адміністрація коледжу, Мати Ольга та інші Сестри, бажають, щоб українську мову вивчали в коледжі більше наших дівчат) (а є там японка, яка чудово вивчила українську мову, є дівчата з Філіпін, які знають говорити по-українськи) і взагалі, щоб українки були тут у більшості. Це вища американська школа, але ніхто в ній не боронить українського, а навпаки – заохочують.

Правда, навчання за 2 роки коштує 5000 дол. для тих, які живуть, навчаються, сплять і харчуються в коледжі, а 2500 дол. для тих студенток, які доїжджають до коледжу на навчання, але там не сплять і не харчуються. Та це не надто великі гроші для батьків, які працюють і які хочуть, щоб їхня дочка здобула добру освіту та гарне моральне й патріотичне виховання. Через два роки студентка з цього коледжу може йти далі на студії – ще 2 роки – до якогось університету, або ж йти відразу на кваліфіковану і добре платну посаду секр-

● ОДНА З АВДИТОРІЙ КОЛЕДЖУ

● СТУДЕНТКИ З ПРОФЕСОРАМИ

СТУДЕНТКИ КОЛЕДЖУ
ДАЮТЬ КОНЦЕРТ. ►

СЕСТРА ЧОВВ В ЧАС
НАВЧАННЯ. ►

тарки вищої кляси при різних працях: лікарській, медичній, бібліотечній та ін.: тана секретарка із вищою освітою дістає найкраще місце і добрий заробіток.

При Менор Джуніор Коледжі є українська католицька каплиця, але там приймають дівчат різних віровизнань, і вони не мусять ставати католичками. Єдине, що треба — це добре студіювати і добре поводитись, але це насправді аж ніяк не погані вимоги!

На світлинах бачите різні епізоди з життя Сестер Василянок і студенток Менор Джуніор Коледжу в Дженінтавні. Бачимо одну із Сестер з Адміністрації, групу студенток перед одним із будинків коледжу, Мовну лабораторію, де студентки вивчають українську, французьку або еспанську (хто яку вибере) мови з допомогою слухово-зорової наймодернішої методи й апаратури. На іншому фото бачимо шістьох українських студенток, членів Українського Клубу в Менор Джуніор Коледжу, під час виступу перед всіма студентами. До речі, американцям дуже подобаються українські пісні, танці, навіть наш театр! Студентки з Українського Клубу дуже прохають людину, яка має п'єсу «Ой не ходи, Грицю», зробити для них послугу й прислати їм ту п'єсу. Вони її довго розшукують, щоб поставити для всіх студентів, і не можуть знайти. Коли хто має, або взагалі цікавиться життям Коледжу, можете написати листа українською мовою на таку адресу:

Ukrainian Students Club.

MANOR JUNIOR COLLEGE
JENKINTOWN, PA. U.S.A.

Молоді українки в Америці, завдяки Проводові Сестер Василянок, мають свій коледж, свою вищу школу. Потрібно тільки, щоб до Менор Джуніор Коледжу прийшло якнайбільше наших дівчат студіювати, бо тільки вони зможуть внести більше українського духа в стіни цієї вищої школи на вільній американській землі. Америці, як і іншим країнам вільного світу, потрібно, дуже потрібно людей, які володіють двома й більше мовами, про це не варто забувати. А вивчати українську мову, літературу, історію, культуру, підтримувати рідні церковні й народні традиції, знайомити доволішній світ з українською культурою — це вже безпосередні завдання української студентської молоді у всьому світі. Вони тим більше пекучі, що Москва намагається далі нищити Україну.

За українське назовництво у спорті.

Високоповажний Пане Редакторе!

Дозвольте мені звернути увагу на одну ділянку, а саме на нищення українського назовництва в ділянці тіловиховання. Мені мимоволі приходить на думку коротка стаття зі «Шляху Перемоги», 1970, ч. 17-18, стор.5, під наголовком «Крин у порожнечу». А ось цей крик: «Один професор філософії до своїх студентів так сказав:.. завжди втримуйте себе в чистоті слова : шануйте його, любіть його поважайте його, у кожний спосіб і в кожному випадку, бо воно — це дар Бога, пам'ятайте й про те, щоб говорити і писати правильно, уживати слова вартісні, докладні, чисті, мов вибране золото, — це не є безплідний і дурний пуризм, а звичайна чесність супроти нас і супроти тих, що нас слухають або читають ... Цитуємо ці слова на здогад буряків, бо і сумно з нашою мовою там і тут і якби не пригадувати про чистоту нашої мови, то все одно, що горохом об стіну кидати...»

Читаючи поденуди в нутину про «спорт», аж вуха в'януть від того неохайства, неохоти, байдужности і легковаження українського назовництва в ділянці тіловиховання. Якщо хтось думає, що це можна, бо так пишуть під цю пору в під'яремній Україні, то дуже прикро, що не знає про те, що Москаль накинув своє назовництво в ділянці тіловиховання (та чи лише в цій ділянці?) і у всіх виданнях знайдете лише дозволене назовництво, а всі українські назви скреслюють, покликаючись на те, що в словниках їх немає, і не може бути, бо і словники москалі зрусифікували.

Згадаймо хоч деяні : рекорд - замість осяг; баскетбол - кошівка; волейбол - відбиванка; футбол - копаний м'яч; гандбол - ручний м'яч; боксер - п'ястукар; бокс - п'ястукарство; старт - відчаль; естафета - гінці; естафета з гіртами - гінці з перешкодами, плітками; стометрівка з гіртами -стометрівка з плітками; фінальні конкуренції - кінцеві зустрічі, змагання, суперництва; футболні клуби - Т-ва копаного м'яча, дружина копаного м'яча, ланка копаного м'яча; за чемпіонат світу - за першенство; спортові рекорди - осяги у змагах, суперництвах; фізкультури, фізичної культури - тіловиховання; спортсмен - змагун; атлет - змагун, дужаник; триборство - тризмаг; п'ятиборство - п'ятизмаг; теніс - ситківка; тенісист - ситківкар; ракета - ситце; гейм - гра, півграйка; авт - межа; корнер - нарізник, нарізняк; офсайт - відсторонь; гол - ворота, стріл, або коп у ворота.

Ці назви відносяться і до гри в ручний м'яч, м'яч на воді, ганівка - гоней; лещетдрство - сні; лещата, совгарство, совги, саночкарство, матч - змагання, зустріч у грі; дистанції -віддаль, відстань; результат - вислід...

І де тут є хочби одне українське слово? Хто дав кому право так нехтувати мовним дорібком з даної ділянки на Східньо-українських землях з доби відродження і на Західньо-українських землях за Польщі (Боберський, П. Франко і його учні). У всіх писаннях тої доби не зустрінете «гандболів, футболів, волейболів і т.д. Аж в добу погрому українського відродження, і до нині, ми знов зустрічаємо ці «прогресивні назви» там і, нажалі, тут.

Рильський раніше писав ...«в сучасній російській і українській мовах часто відбувається процес заміну іншомовних назв словом побудованим на рідних коренях слів... що є процесом очевидно гідним уваги...» А Проф. Чапленко засвідчує: «Ми можемо здійснювати очищувальні заміри тільки такою мірою, на яку дозволяє Москва». Ми читали ще в ронах 1960-61, що змагуни копаного м'яча в Києві відмовилися вживати рішуче, «англійське назовництво», тобто таке як уживають Москалі і тим самим змушують уживати Українців.

422 А що ми робимо тут?

ПОЕТИЧНІ ПАРОСТКИ В УКРАЇНІ

Кожний рік приносить нові творчі осяги, а між ними осяги молодих літераторів, що пробують свого пера і щастя в царині поетичного слова.

Між новими поетичними талантами в Україні не бракує завдатків на поетів, що вміють відчувати свою добу, що не примикають очей на минуле і що потрапляють проєктувати завтрашній день. Одним словом, вихолощений зі змісту і форми стовбур поетичного генія України, що своїми сонами мусів віддавати данину північному смокові, від певного часу не перестає випускати здорові зелені паростки, рпровісники духовного відродження України.

Поети є виявом і висловом епохи.

Ліна Костенко схопила це знаменито в вірші «Кобзареві», картаючи тих, що своє звання поетів промінюють на «шахраїв», шукачів «найсучаснішої форми для того змісту, що в душі нема.» Бо наже пам'ятати, «що на цій планеті, відколи створив її Пан-Бог, ще не було епохи для поетів, але були поети для епох!».

Переглядаючи деякі опубліковані в цьому році поезії творчої молоді України (а скільки не допущено до друку, знають тільки цензори!), можемо з приємністю ствердити, що в молодих авторів духовість свобідніша від їхніх попередників з 40-вих і 50-тих років, які ще були зобов'язані віддавати данину вождям і партії та писати пеани в сторону невірничої системи, яку чомусь названо соцреалізмом.

Трапляються ще і під цю пору спроби славословія режиму, але вони виходять непереконливо і блідо. Натомість пробивається всією силою почуття людської гідності, шукання за тривалими вартостями та підкреслення національної самобутності і нерозривності пов'язань поета зі своїм народом, з батьківщиною. Цей чистий і багатомовний спів серця і порив думки буде мати також свій позитивний вплив на чергові поетичні паростки, а зокрема на поетичну українську молодь в діаспорі.

Поезія
Проза

Віроби

Надія Рибан

Рибан Надія Василівна народилася 1949 року. Закінчивши львівську середню школу номер 28, нині навчається на четвертому курсі філологічного факультету Львівського університету ім. І. Я. Франка. Готує першу книжку поезій

Знову будить мене у берестах
не вколисаний часом жах:
мати пестить мертвого первістка,
стигне крик на німих устах.
Стигне крик, перетятий ранами...
А в сторожню напнутій млі
вибухають сонця В'єтнамами
на покремсаній горем землі.
Вибухають, дзвенять розпачливо,
креслять муками чорний день,
тужавіють прокляттям, страченим
в перехресті жахних смертей.
Мій наївний, мрійливий світе!
Синь-прозоросте, синь без меж...
А тобі ще не раз горіти,
згаром падати в тло пожеж.
Дихай болями, дихай криками,
світе мій! І затаю:
над покорченою безликістю
устає молоде життя
і пенучо тобі кричатиме
у задимлену наламуть:
будь шматованим, розіп'ятим,
але — чесним, о світе, будь!

А ми спішимо,
нагромаджуєм вдатності й хиби,
а ми біжимо крізь життя,
боячись, що не встигнемо, може.
І дні проминають,
лягають на ночі здиблено,
щоб знову стрічаннями
ранни чиїсь потривожити.
Якого звучання самотність?
Згадається знову колиба

СВІТЕ МІЙ

ВІДВІДИНИ

Олександр Марчук

Олександр Юрійович Марчук народився 1946 року в селі Нуйно на Волині. Там же й скінчив середню школу, а після працював: спочатку в Карелії, згодом – у тайзі поблизу Комсомольська-на-Амурі.

З 1965 року він – студент факультету журналістики Київського університету імені Т.Г. Шевченка.

Пише поезії давно, дещо вже друкував.

ДУМАЮ ПРО ВАС

Воли ревли, тягнули і ревли.
Дядьки за них молилися іконам.
А в ніч церкви таїнственно гули
натужним і склепінним дзвоном.
Воли кснали в ярмах, як дядьки,
в траву котилися слізьми набухлі очі
Ночами вдови ставили свічки:
на двох одну чи дві на двох, як хочеш.
Лампади гелготіли, мов живі,
собою гублячи прокльони і поклони,
й, ступаючи на материн живіт,
криваво різались мальовані ікони.
Бряжчання шабель, черепів, кольчуг,
за тим – лопат земельні перегуди...
Отак і правди предковічний дух
здіймався, падав і тікав між люди.
То диких орд заповонілий клич
через степи кресав червоні кола.
І між сполутою ожахлених облич
сміявся в хліб преосвященний колос.

Олександр Марчун

***

По річці, як по стежці, бігала,
а річка та через садок тепла,
поки дощів осиротіла віхола
не випала червоного тепла.
І босі ніжки смуткували зливами,
губились очі в полум'ї дерев,
колючі стерні полохливо мріли їм,
здіймали верби стоголосий рев.
Купався світ, щовечора купався
в руках твоїх тендітно-голубих,
І сірий заєць на узліссі пасся,
і хліб носив, замурений, тобі.
Од мрива сніг так полохливо танув,
котився сміх крізь тебе і крізь ліс.
І хтось гунав, такий маленький:
Таню!..
І сонце падало, як падав падолист.

***

Така над нами чиста небосинь.
Здається, завтра бризне новина.
І твій хороший, твій єдиний син
приплюсне носиком до теплого вінна.
І буде дивуватися малий,
всміхаючись в заврунені світи,
що день такий веселий і незлий.
І спробує хоч крок вперед пройти.

Валерій Бойченко

СПАЛЕННЯ ДЖОРДАНО БРУНО

Коли на скін вели його нати,
І дихали востаннє світом груди,
Зіваки, спотинаючись об груддя,
Плелися слідом сліпо, мов кроти.
Спокійно на ломаччя він зійшов.
Живий, дивився у зіниці смерті:
Лише пришвидшено циркулювала кров
В його великім і гарячім серці.
Для нього руки зладили труну
Зі сліпоти, прокляття та огуди.
Збігалися зокіл майбутні люди
Тепла ковтнути од його вогню.

САД

У яблунево-чисту світлу ніч
Так пахне сад — хіть-не-хіть, очі мружу.
Був місяць гострий — садівничий ніж,
А нині — яблуко у синьому отруєнні.
Мов пір'я пада-кружеля з узвиш
Незвична сутінь: голуба і біла ...
В долонях листя тихо тоне тиш,
Прозора, як душа переболіла.
І племін'я яблук не палахкотить,
А м'яко випромінює сумир'я...
Летіли, гнались тисяча століть, —
І ось — умиротворене вечір'я.
Вгамовані, замислились вітри,
В чеканні змін міліють верховіття.
Іще хвилина... ні, ще дві чи три —
І станеться, щось станеться у світі!

Михайло Левицький

Михайло Левицький народився 1948 року в с. Пукеничі на Стрийщині. Після закінчення Лисятицької середньої школи працював літпрацівником районної газети в м. Стрию. Нині студент III курсу української філології Дрогобицького педагогічного інституту ім. І.Я. Франка. Друнувався в обласних газетах та журналі «Жовтень».

БАЛЯДА ПРО РІД

Живу я здавень. Сиві, сиві роки
Летіли крізь мене луною тривожною
Ходили по світу діди і батьки
В подобі моїй, як і я – ненароджені.

Та вже починався наш сонячний рід –
Будились віки гомінкими матусями,
Що день зачинали од сплеску зорі
І вірили в нас – народитися мусимо.

А потім, зім'явши зимову печаль,
Весна гомонила моїми лелеками,
І втома спливала по мідних плечах,
Як батько вертався із лану далекого.

Тепер наді мною лелечі круги
І неба глибінь, ніби батьківська вірність..
Дзвенять мого роду колосся тугі,
Що стеблами – в світ,
А корінням – у вічність.

***

Певне назни тут зовсім мало,
Мало вигадки в сні оцім,
Що під ранок наснилась мама
З перепілкою у руці.

Михайло Левицький

... Край світанку, лиш двері скрипнуть,
Перепілна озветься враз.
(Дві сумні, дві веселі скрипки,
То сумна, то весела гра).
Їхні долі з терпкої пісні,
У якої крутий заміс:
Засинать якомога пізніше,
Просинатися пораніш.
... Мала в тижні сім понеділів,
Навіть часу не мала на сум.
І скоріше від перепілки,
Було, в лузі зірве росу.
Тому казки тут зовсім мало,
Мало вигадки в сні оцім,
Що під ранок наснилась мама
З перепілкою у рuci.

ВЕРЕСНЕВА ЕЛЕГІЯ

... І якийсь чолов'яга солідний
Враз відчує оскому осені.
Бо, смакуючи спіле яблуко,
Враз натрапить на згірклий присмак
Золотавих музичних зернин.
І навіється щемність спогаду
Тих далених солодких днів,
Коли вчительна біології
Давала усім завдання
Зібрати по кілька
Сірникових пуделок
Фруктового насіння...
А весною – зернини в землю...
А нині вже падають яблука,
І нині смакують ті яблука
Й відчують, як солодко згадувать,
Коли втрапив на згірклий присмак
Золотавих музичних зернин.

Роман Бабовал

(Про Автора гляди «Авангард» ч.1.(89)

ОСІННЄ

Для прошаків
тюльпани зберегли,
мов в келиху, грізні комахи.
З гербаріїв гудінням обізвалися
конвалії.

А нам, що так
любили овочі,
приснилися сади – залиті
воском.

Взялися ржавіти
за овидом ліси –
гукнули: осінь загорілась
врешті сонцем!
Ми ж не зводили від землі
посивілих
очей,
бо знали: в сумерк знову
впала тріска
грому.

Лювен, 3/70

---

* * *

Ми стали мимоволі снити про старість, наче по снах бляклі голуби
з очима, повними відшумілої пісні.

І взялися продавати речі найпожиточніші за сумнівну грудочку землі
і сірий качан надії.

день вистрибнув нам
на долоню
(не кричіть, дерева!)
горобиним
докором

А тиж стала недоречно рахувати на пожужманому небозводі ржаві
зорі, наче гвіздки або краплі сірчаної кислоти,

і мимрити чудесну казку про вродливого нязенна, закутого на дві
тисячі літ в горісі, про густоту кохання і молитви.

Лювен, 4/1970

Роман Бабовал

В СНІГАХ

Ми вирости серед німих вовків: не очі в нас, а тлінні соняшні
жаринки.
Хоч зараз навіть (інколи) снімо про сині цноти,
Синів своїх пожерли ми, продавши вовкулакам
Видерті серця.

(Ідуть сніги, ідуть – мов сиві зорі, йдуть сніги...)
Ми відшунаємо стежки,
Що поведуть нас за міражі випадкові.
І десь (мабуть) з'являться янголи,
Немов прохожі з казки, щоб віддати нам заслужений шмат щастя

Ми вирости серед німих вовків:
І пам'ять про докори і божків зарили
В чистий
Сніг.

Лювен, 11/1970

В ПУСТЕЛІ

Виплююли
Дуби з норявих уст - птахів поснулих.

У ніч розкриті очі – наче брами.
Засипали твоє чоло, твої долоні, твої щоки жуки
мов погаслі метеори. Джерело прорвалось, мила,
В пустелі, де збіглися білі спрагли коні.
Над кручею ми котимо свої томливі совісті.
І дощ, і день над нами, як забутий стяг.
А сарана вже й самоту розгризла на пісок.
Світанки
Чомусь
Напрочуд радісні: розбилось сиве небо на мільйон очей.
Не встигли ми ще зжитися з своїми душами,
Як вже розшарпали вовки нам без причин
На ніч одну позичене дрімання.

І понесли птахи за сонце
Жолуді несправедливості.

Лювен, 11/1970

Сучасний письменник і поет в Україні, Євген Гуцало став широко відомий не тільки в Україні, але й поза її межами. Народився він в 1937 році в селі Старий Животів, Вінницької області; закінчив Ніженський педагогічний інститут. Відтак працював літературним співробітником різних газет. Перші вірші надрукував у «Літературній газеті» в 1959 р. Пізніше друкувався у львівському «Жовтні» й інших журналах. Перша прозова збірка оповідань — «Люди серед людей» появилася в 1962. Тут друкуємо уривок його новели «Осяння» з журналу «Вітчизна» ч. 11/69.

* * * * * ПЕРШИЙ СНІГ * * * * *

Якось так добре було того дня... Падав м'який сніжок, засипав чорну землю, сповивав своїм лагідним білим сянням. Вишнево-яблуневі садки, ще сьогодні зранку такі змерзі й розпачливі, подобришали, потеплішали; село звеселіло, людські обличчя погіднішими стали. Все навкруг немов помолодшало — глиниста в'язка дорога, хати з темними поглядами шибок, наче спідлоба, вітер помолодшав, люди. Й думки, ще вчора схожі своїми настроями на осінню сльоту, раптом побадьорішали, потенли швидко, заспішили. Так мені було добре, що я, йдучи по вулиці й прислухаючись до відмін у природі та в самому собі, зненацька став, як укопаний: здалось, що в скронях тонко задзвеніла радісна кров.

Я цікаво приглядався до кожного, кого зустрічав; зазираючи в очі, намагався визначити, чи всі погляди полегшали й посвіжіли. Ген пролетіло двоє очей іскристих і ясних, наче їх натерли першим цим снігом. Двоє синіх тремтіли в переливах густих огнів, глибоких і бездонних. І раптом наразився я на чорну грудку тужливого погляду — що, обминув її перший сніжок, не осяяв своєю чистотою? А чи грудка та чорна чекає заметілей, щоб занесло, завіяло?...

Летить і летить, сіється, стелється, припадає, падає — оце біле тремтіння снігу, оцей незрозумілий спокій. Біле тремтіння — а водночас же безкольорова барва холоду, безбарвний холод зими... Не втихаючи, не вгамовуючись, лава за лавою, котиться донизу: так, очевидно, наступали на Київську Русь численні полчища печенігів, диких 433

племен, татарські та монгольські орди, наступали невідворотно, як цей сніг, насувались хмарами і гинули, як цей сніг, і руська земля приймала їх у своє лоно незбагненно й невідворотно, як приймає цей сніг.

Ходжу й ходжу в той день, до всього приглядаюся. Чисте все стало навкруги, немов раптово виказало свою приховану сутність, немов усе: й кожен нушик, і дерево кожне, вориння, городи, горбки, стеблина всохлого бур'яну — відкрило частку своєї душі, дозволило подивитись на те найкраще й найсокровенніше, що в ньому є, але ж прикрите корою звичності й повсякденності. Й таке почуття маєш весь час у самому собі, наче ті перші сніжинки, наче їхнє безко-льорове, але якесь вражаюче мерехтіння-переблискування теж уплинуло на тебе, висвітлило потаємний куточок душі, який заяскрів добрим, спокійно-торжествуючим сянням самому тобі й усьому навколишньому. А можливо, цей перший сніг упав на буденну кору твоїх очей, омив їх, очистив — і завдяки цьому відмінився для тебе весь навколишній світ!

Уночі виходжу надвір — дитячий доторк летючих сніжинок до щони і несподівано гострий студений пах, який іде від усього. Цим пахом дишуть старі дубові двері, сніпок сухого кунурудзиння під стіною, груша, з якої обсіпалось ще не все листя, й тепер воно стовбурчиться на гіллі нерухомими замерзлими пташенятами, пахом цим студеним пронизане густе свіже повітря.

Кілька днів по тому падає й падає сніг. Усе позакутувалося, затушкувалося, загорнулося, усе таке добродушне й лагідне, кругле, вдоволене. На вигоні зліпили бабу — вона, опасиста, дивиться перед собою сторопілим, безглуздим поглядом чорних вугляків. І чомусь уся ця зима, яка щойно почалась, уявляється мені — зараз і наперед — отакою круглою, лагідною, вдоволеною, що дивиться перед собою неживими очима, які не в силі нічого збагнути.

За сніжними днями — вітер із порошею чи без пороші морози чи ожеледь, небо вечорами червоніє при заході криваво й жорстоко, але в мені весь час живе чомусь лоскитливо-зворушливий спогад про той перший сніг. Отак іду нудись чи розмовляю, читаю чи пишу, як раптово вдарить мене щось у груди, сколихнеться в мені хвиля — і вже ні про що не можу думати, вже стоїть переді мною отой перший сніг. І до болю виразно постануть перед тобою всі ті картини, освячені першим снігом, чорне поле, упокорене ним, і те, як приглядався до чужих очей, намагаючись запримітити в них одсвіти почуттів, пробуджених першим снігом.

Ще довго спомин про початок зими переслідує й переслідує, але з часом усе рідше. Пригасає, як теплий вогник уночі, від якого віддаляєшся, а потім одійдеш на тану відстань, що й не видно. От обернувся назад посеред поля, вглядаєшся в морок, мружиш зір, силкуючись порятувати ту золоту цятку з темряви, а його вже не видно, того вогника, його вже нема.

А чому б не повернути назад, щоб знову побачити його вогнисте тремтливе жало? Бо треба йти далі, вперед, через поле життя...

*
* *

НАУКА
КУ
ЛЬ
ТУРА
МИС
ТЕЦТВО

СЕРДЕЧНО ВІТАЄМО ПРОФ. ЛЕ-
ВА ГЕЦА З ЙОГО 75-ЛІТТЯМ І
БАЖАЄМО ЙОМУ КРІПКОГО
ЗДОРОВЛЯ ТА МНОГИХ ЛІТ
ЖИТТЯ!

редакція "Авангарду"

ЛЕВ ГЕЦ: ЕКСПЛІРІУС
можуть спромогтися на більшу чи меншу мистецьку творчість. Багато з них живе ізольовано і поза щоденною працею та вільною творчістю, не має ні змоги ні охоти цікавитися чимсь іншим. Є ще інші мистці, які, хоч і обтяжені побічною заробітковою працею, знаходять час і енергію не тільки для мистецької творчості, але і на діяльність в ділянці культури та навіть і в громадській праці. Вони нерозривно звязані з культурним життям громади і їм, цим — часто «безіменним плугаторям» — нація завдячує частину свого культурного росту у багатьох ділянках, особливо в недержавних народів. Життя мистців недержавних народів комплікується ще і тим, що вони не дістають державних замовлень, їх творів музеї не купують і вони є ще наражені на репресії «влада імущих», навіть коли мистці політичною діяльністю не займаються. Нерідко їхня творчість стає предметом ворожих атак, часто, як це діялося в 1930 роках в Україні, ворог нищить не лише всю творчість невігідних йому мистців, але і їх самих.

До мистців громадських діячів належить маляр і графік проф. Лев Гец, якому за довге життя приходилося бути «на возі і під возом».

Лев Гец народився дня 13 квітня 1896 року у Львові в родині друкаря. Після закінчення гімназії, Лев вступив на студії архітектури у Львові, але 1-а світова війна перервала йому навчання. Як учасник війни, пройшов він східний фронт, був важко ранений в обі ноги, відтак участь в Українській Галицькій Армії і як її наслідки — інтернування в таборі в Домбю.

В роках 1920-1924 Гец учився малярства і графіки в Краківській Академії Мистецтв, а рівночасно брав участь в житті української громади в Кракові (виступав як соліст-тенор на святочних зібраннях). По закінченні студій дістав працю учителя рисунків в

436 обидвох гімназіях Сянока. На цій праці він залишився 14 років

ЛЕВ ГЕЦ: РУІНИ УСПЕНЬСЬКОГО СОБОРУ ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ В КИЄВІ (з XII стол.) - 1969 р.

ЛЕВ ГЕЦ: МАЛЯР МАЛЮЄ ВІЙНУ. олія, 1942 р.

(1925-1939). Серед шкільної молоді було чимало лемків і ними Гецьширо опікувався і заохочував їх любити все рідне, а особливо наше народне мистецтво. У вільний від навчання час і підчас вакацій мистець мандрує по лемківських селах і містечках, та малює, або рисує деревляні церкви, придорожні каплиці, сільську архітектуру а також зарисовує народню ношу. У багатьох церквах стрічав він старі ікони і інші давні пам'ятки церковного мистецтва і тоді постала у нього думка заснувати український регіональний музей у Сяноці, щоб зібрати і зберегти цінні пам'ятки матеріальної культури та історії Лемківщини. Його ініціативу піддержують приятелі в Сяноці і від 1930 року почав існувати музей «Лемківщина». За 15 років в музею зібрано понад 8.000 експонатів, а між ними такі цінні предмети як 174 старих ікон (XV-XVIII ст.), 68 рукописних книг, 20 старих ручних різьблених хрестів, понад 2.000 старих актів. За весь час існування музею Гець був його душею і директором. Він фахово реставрував старі ікони, переводив інвентаризацію, виготовляв альбоми рисунків музейних предметів, так що музей представляв собою поважну установу. (Після 1945 року збірки музею «Лемківщина» включено до польського музею Сяницької Землі в Сяноці).

З рамени музею Гець перевів у роках 1931-1944 кілька археологічних розкопок в селах – Бахір, Босько і Межиброди, а знайдені предмети збагатили археологічний відділ музею.

Час побуту Геца в Сяноці в роках 1925-1944 був мабуть найщасливішим у його житті. Тоді він багато малював, подорожував, брав участь у різних мистецьких виставах, захоплювався музейною працею, працював у «Просвіті». Контакт з рідною землею і зі своїм народом додавав мистцеві багато енергії і віри у власні сили. Його широку мистецьку діяльність належно оцінили львівські мистці і в 1939 році Асоціація Незалежних Українських Мистців (АНУМ) видала окрему монографію в українській і французькій мовах про творчість Льва Геца, яку написав Павло Ковжун.

Та приходять 1944-1945 роки.. Підчас II,світової війни вся мистецька творчість і документація, яку Гець мав у себе в Сяноці, пропадає, а він сам опинюється у в'язниці. Через злобні доноси йому навіть грозить смерть, але після півторамісячного побуту в тюрмі, він виходить на волю, бо показалося, що наклепи на нього були безпідставні.

Коли воєнний і повоєнний кошмар проминув, Гець прийшов до себе і взявся знову до праці. Він перенісся до Кракова і там багато рисував архітектуру старого міста і Вавеля. Ці його праці дістали високу оцінку в мистецьких кругах і Геца запросили на викладача рисунків Краківської Академії Мистецтв. На цьому педагогічному пості він працював в рр. 1950-1961. Від 1961 року перейшов на емеритурі і тепер весь час він присвячує для рисування і для відтворення свого архіву та збирання документації про свою творчість. В останніх роках Гець відбув подорожі до Львова і Києва, де зацікавився з новим поколінням мистців. З цих подорожей (головно з Києва) він привіз цінні рисунки, які були поміщені в журналах. В Кракові Гець є членом

ЛЕВ ГЕЦ: «ЗА БАТЬКІВЩИНУ», перо-туш, 1918 р.

ЛЕВ ГЕЦ: ЛЕМНІВСЬКА ХАТА НА ТЛІ СЯНОКА, олія, 1942 р.

доповіді про мистецтво і про музейні справи і часом дописував до «Нашого Слова» у Варшаві. Він всюди явно виступає як українець і не приховує свого походження, як це деякі наші земляки в Польщі роблять.

Мистецьку діяльність Геца можна поділити на два окремі періоди – перший це 1920-1944 роки, другий від 1950 аж досі. В першому періоді мистець працював у малярстві і в графіці. Цей період стоїть під деяким впливом стилю 1900-их років. Цей стиль не має всюди одної назви, у Франції його звать стиль 1900-их років, в англо-саксонському світі «модерн», а в Німеччині і Австрії «сецесія». Його характеристичні ознаки – це перевага лінії, рисунку в композиції і декоративність, та символізм і інтимність в сюжеті. З наших мистців у цьому стилі коротко працювали Олена Кульчицька, Іван Кулець і навіть Олекса Нованівський, між польськими мистцями треба згадати Меґоффера і Виспянського, на Заході був дуже знаний швайцарець Годлер.

Гец хотів студіювати спочатку архітектуру і ця любов до архітектури в нього залишилася на ціле життя. Тому він залюбки малює цікаві архітектурні об'єкти і цілі ансамблі міста Сяноку і лемківських сіл та містечок, різні краєвиди, а навіть сцени з міського життя, хоч таких мало, бо в його картинах людей не видно.

Деякі його образи, своїми холодними красками і представленням краєвиду з певної віддалі, відтворюють неспокійну атмосферу, в них відчувається самотність автора, та навіть нотки трагічності і цими творами Гец немов би перенликувався зі західньо-європейськими експресіоністами. В цьому періоді Гец малює теж фігуративні композиції, між ними один цикл «маски», мертві природи, квіти.

В графіці Гец послуговувався різними техніками – акварелею, пастелею, рисунком, дереворитом, мідеритом і літографією. Щодо сюжету – то це теж переважно архітектурні об'єкти, але є і ілюстрації до воєнних переживань автора, символістичні композиції, екслібриси. Цікаві є екслібриси. У них видно лише чорні і білі площі, без жадних деталей, але вони так щасливо скомпоновані, що не є тверді ані штивні, лише добре віддають ідейний задум автора.

В другому періоді (1950 аж досі) Гец майже виключно працює в графіці – рисунки олівцем, тушом, часом кольорові рисунки, або акварелі. І також майже виключною темою його праць тепер є архітектура. Нема, здається, такого другого мистця, як Гец, щоб так змалював старий Краків, його найстарші квартали, королівський замок, костели, навіть старі заїзді підвіря і тісні вулички. Ці рисунки відзначаються загостреною перспективою, монументалізмом, а деякі навіть сурорістю, через це, що на них рідко видно людей, є лише німа мова віків. З цих рисунків до нас промовляє старе каміння і допомагає нам вчутися в задум древніх майстрів та відчуті епоху, яка створила ці об'єкти. В цьому місті українська присутність була знана від віків. Це ж наші малярі розмалювали катедру на Вавелі (друга половина XV ст.), а в 1491 р. Святополк Фіоль друкував у палаті князів Острозьких перші українські книжки...

ківських музеях і збірках, їх вартість є подвійна, мистецька і документальна, бо чимало з цих домів і ансамблів сьогодні вже не існує. 100 вибраних рисунків вийшли друком окремою монографією в 1958 році в Кракові – «Давні майданчини і подвіря Кракова в рисунках Льва Геца».

Мистецька творчість Геца є досить велика, понад 3.200 образів, акварель і рисунків, але, нажаль, більшість творів з першого періоду пропала підчас II-світової війни. Праці Геца зберігаються по музеях і збірках Львова, Києва, Сянока і Кракова, а 23 картини є у збірці УВАН в Нью-Йорку (там також зберігається 90 фотографій його творів).

В. ПОПОВИЧ.

ЛЕВ ГЕЦ: «МЕРТВА ПРИ РОДА», олія, 1932 р.

Проф. Петро Андрусів.

МИСТЕЦТВО І ПОЛІТИКА

(Продовження)

ПЕТРО АНДРУСІВ

Професор Петро Андрусів, широко відомий мистецький маляр і графік перебуває тепер в місті Філадельфія в Америці, де був членом основоположником Об'єднання Мистців Українців в Америці та організатором і членом-учителем Української Мистецької Студії. Народжений в Каменогроді, біля Городка, на Північній в 1906 році, він перейшов уже в дитячих роках цілу одісею «полоненого» царської армії, через Москву, Рязань аж до Варшави, де здобув середню освіту, а згодом закінчив Академію Мистецтв з правом навчання в середніх школах. Побував також на додаткових студіях в Парижі, в світовому центрі мистецтва. На еміграції розвивав широку мистецьку діяльність, спеціалізуючись з історичних картинах (ЦУСУМ випустила в 1970р. репродукцію його картини «Зустріч Мазепи з Кошовим Січі К.Гордієнком», що мала великий успіх серед громадянства.) Оформив також чимало книжок для дітей і молоді, які відзначаються великою мистецькою вартістю і вірністю. Його погляди на роль мистецтва в суспільстві, висловлені в статті «Мистецтво і політика» заслуговують на особливу увагу.

Ред. «Авангарду»

Українські мистецькі пам'ятки

Справа української мистецької культури є не менше важливою ділянкою, яка вимагає серйозного обміркування та певного унапрявлення й систематизації, щоб це мистецтво могло почати функціонувати і вносити внутрішній та зовнішній пожиток. І саме ці два напрями лежать перед нами, досі дуже занедбані, в яких мистецька культура в нас не сповняла своєї природної ролі: це внутрішньо-виховний сектор та зовнішньо-пропагандивний. Ту прогалину ми досі заповняли народнім мистецтвом без якогось унапрявлення й системи, от так, як вийде...

Хоч наші мистецтвознавці та мистці не раз звертали увагу на справжні вершини нашої мистецької культури, яка сягає в глибину історії України та в глибину її духовости, що й досі імponує світові, та все ж ми важливості тих вназувань і досі не доцінюємо.

Глибоко розумів ці справи світлої пам'яті Слуга Божий Кир Андрей, створивши Національний Музей у Львові і тим старався вказати нам на ті вершини української мистецької культури і на їх важли-

Нерушима стіна Софійського Собору в Києві своєю красою і монументальністю неначе коронує ці вершини мистецької культури. Від неї пішла могутня хвиля шедеврів українського мистецтва у виді багатих мозаїк, фресків, повних гармонії і кольористичної ритміки ікон, які покрили всю українську землю нечуваною красою й одухотворенням. Животворна енергія того мистецтва магнетизувала й захоплювала східну Європу та наснажувала її змістом продовж кількох століть. Та культура пронизала нашу батьківщину і стала напрямком духового життя українського народу від верхів до низів, від пишних храмів Києва і Галича аж до дерев'яних церков Наддніпрянщини, Лемківщини, Підляшшя й Холмщини та Гуцульщини. Подібно, як культура старинної Греції, елементи української культури того часу охопили всі галузі життя та його промислу. Це не тільки ікони та церковне обладнання, але й портрети світських вельмож, золотарство, емалірство, взористі тканини, коштовні гапти, рукописи дорогоцінних книг з багатою орнаментикою та кольоритною ілюстрацією, інкрустовані метали зброї, упряжі, устаткування княжих і боярських теремів, архітектура, оборонна інженерія — і т. п.

Дорогою дипломатичних зв'язків та торговельних вимін прибували до нас дива культури Візантії, які находили високу оцінку і часто ставали предметом молитовного культу. І так у Вишгороді, під Києвом, славилася чудотворна ікона Богоматері, а друга тривала в молитовній пошані в монастирі ОО Василіян у місті Белзі в галицькому кня-

ВИШГОРОДСЬКА ЧУДОТВОРНА
ІКОНА БОГОМАТЕРІ, ВИВЕЗЕНА
В 1155Р. АНДРІЄМ СУЗДАЛЬСЬКИМ
В МОСКОВЩИНУ.

зівстві.

Першу підступно викрав Андрій Суздальський і повіз у північну Суздаль в XII столітті, а другу – два століття пізніше – вивезли в Польщу польські наїздники. Сьогодні Вишгородську Богородицю світ знає як «Владимірську Богомать», а другу Поляки величають як свою національну святість у костелі монастиря ОО Павлінів в місті Ченстохові.

Пізніша барокова доба принесла відмінного характеру мистецьку культуру, яка була свого роду ренесансом на наших землях. Вона в особливий спосіб позначила гетьмансько-козацьку добу, витискаючи помітне тавро на архітектурі України та на побуті нашої державної верхівки. В тому часі постає багато наукових установ (між іншими – Києво-Могилянська Академія), міцніє і збагачується церковне життя та пошваблюється політичний рух. Постає багато зразків нової архітектури, переводяться основні реставрації храмів, нпр. барокове оформлення собору Св. Софії в Києві, постають нові мистецькі твори так в сницарстві (іконостаси, вітари, аналої – тощо), як і в образах культури. Золотарство, емалірство, багато ілюстровані рукописи дорогоцінних книг, оправи Євангелій – все те набирає великого розмаху і форм. Перші друковані книжки – ілюстровані мистцями-графіками, між якими з'являються славні імена із заграничною школою (Мигура, брати Зубрицькі, Тарасевич та інші). Постають славні ткацькі верстати дорогоцінних тканин, килимів, багатих поясів, виробні порцеляни, скла, меблів тощо.

Подібно, як це трапилося з двома згаданими, багато з тих скарбів української культури в різні часи вивезли з нашої землі окупанти. До Москви й Петрограду вивезені не лише кращі зразки з іконографічного мистецтва, але все, що могло мати якусь вартість. В музеях Москви зберігається чимало козацьких келейників, як булава, делія і шапка Богдана Хмельницького, його шабля й бунчуки. Чимало з тих скарбів продано за кордон, і сьогодні читаємо в каталогах, що це «рашійан айконс».

Катаклізми останньої війни принесли великі пересунення національних масивів, які зокрема на наших землях, позначилися трагічною руйною. Великим насиллям і глумом над т. зв. засадами демократії є виселення мешканців майже всієї Лемківщини. Опустіли села й містечка, а численні старовинні церкви з великими скарбами іконографії та церковного устаткування стали жертвою руйни, звичайного бандитизму і предметом дикої контрабанди. Частина усього безцінного матеріалу польська влада намагається зберегти в спеціальних складах, де «врятовані» зразки церковного устаткування та ікони приміщують для «збереження». Такі склади стають радше цвинтаріщем ікон, аніж їх збереженням. Руйнування деяких церков і вивоження скарбів української духової культури з теренів Лемківщини, разом із виселенням жителів, де вони віками зростали й маркували духову окремішність тієї землі, є найжорстокішою формою руйни і насилля.

Без тих скарбів української культури та земля втратила душу і втратила вінове національне п'ятно. В майбутньому ніхто не знатиме, що це була колись українська земля – правильно сказав один молодий український учений, що недавно приїздив з рідних земель у відвідини до нас. В цьому випадку також заходить можливість, що По-

ЧУДОТВОРНА ІКОНА БОГОМАТЕРІ
ЗАБРАНА З УКРАЇНСЬКОЇ ЗАМКОВОЇ
ЦЕРКВИ В БЕЛЗІ В 1382р. ПОЛЬСЬКИМ
КОРОЛЕМ ВОЛОДИСЛАВОМ
ОПІЛЬСЬКИМ. ЦЯ ІКОНА СТАЛА НАЙ-
БІЛЬШ ПОЧИТАНОЮ В ПОЛЬЩІ У ВІДС-
МОМУ ВІДПУСТОВОМУ МІСТІ ЧЕНСТО-
ХОВІ.

В трохі іншій формі забирають українську ікону на просторі теперішньої Словаччини — на Пряшівщині. Братиславський музей недавно зробив виставку «ікон зі Словаччини» (нажуть, що саме так позначено каталоги тієї виставки) і з того, що в Словаччині говориться в промовах та в пресових звітах, виразно видно, що Словаци мають охоту представити світові українську пряшівську ікону, як словацьку. Правда, для зорієнтованих це звучить гротесково; правильно хтось сказав, що воно так виглядає, якби говорити про жидівський Коран, чи про арабський Талмуд. Словаци, як і Поляки — римо-католики, ніколи в своїй історії не творили ікон.

Словом, наступ на українську культуру триває. В нас ці події не викликали якогось помітнішого відгомону. Зайняті своїми внутрішніми спорами, ми їх збули кількома статтями в пресі та знову обернулися до своїх «важливих» буднів.

Чи крім безрадного опущення рук ми справді не можемо нічого зробити?

Уважний погляд на безпосереднє довкілля та на існуючу ситуацію нашої суспільно-організаційної структури може нас дуже маркантно переконати в тому, що до безнадійности таки нема причини. Є можливості, і то великі, для многогранного й успішного діяння як на внутрішньо-виховному фронті, так і в ділянці зовнішньої пропаганди. До того знайдеться багато корисного матеріялу з української культури взагалі, а з мистецтва зокрема. Це матеріяли з різних періодів нашої історії — від княжих почавши, а на сьогоднішніх зразках скінчивши. Лежать вони в різних видах у нашому безпосередньому ото-

УКРАЇНСЬКА ІКОНА СВ.
КОСМИ І ДАМ'ЯНА З МУ-
ЗЕЮ В СЯНОЦІ. КАРТКА
ВИДАНА «СЛОВ'ЯНСЬКИМ
ІНСТИТУТОМ В МЮНХЕНІ
З ПОЗНАЧЕННЯМ: «ПОЛЬСЬКА
ІКОНА З ХІІ ст.»

ченні, як то кажуть, у
засягу нашої руки. Йо-
го чимало є і в музеях
Стемфорду, Бавнд-Бру-
чу, та інших, а також
приватні любителі зберіг
зберігають значну
скількисть дуже вар-
тисних матеріалів з різ-
них еділянок української
культури. Поза тим
американські музеї
мистецтва архіви й
публічні бібліотеки
(особливо Конгресова
бібліотека у Вашингтоні) та

нож мають чималии запас зразків нашої культури, які є занаталогова-
ні, як зразки культури Поляків чи Москалів. Подібні матеріали нахо-
дяться в головніших європейських музеях і бібліотеках — в Німеччині,
Франції, Бельгії, Швейцарії, Швеції і т.п.

У тих збірках знайдемо обильний матеріал чи то у виді фотогра-
фічних копій, чи в дорогоцінних оригіналах. Там є гарні зразки іконо-
графії, рідкісні тканини, багаті гапти, окуття до євангелій, добре збере-
жені золотарські вироби кераміки, старинні антимінси, багато ілюміно-
вані орнаментикою і мініатюрами рукописи, стародруки, які оформили
визначні графіки 18-го століття, та багато інших цінностей, яких тут
просто неможливо згадати.

Згромадження тих скарбів є ділом жертвених, висококультурних
одиниць, так само, як було справою великих умом і серцем Українців
творення багатих книго-збірень та безцінних архитворів з української
історії в містах України, що їх підступно і по-злодійськи підпалами
нищить ворожа рука.

Тут до речі буде згадати і про те, що переповідають українські
діячі культури з різних закутин світу. Ворог не сидить із заложеними
руками. Час до часу — доносять вони в таємничий спосіб зникають з
бібліотеки рідкісні книжки, яких зміст відноситься до української куль-
тури, пропадають з архівів українські документи старшої і новішої

доби; якась таємнича зловна рука викупує з антикварів усе, що має яку-будь вартість для дослідження історії України, або коли книжка чи документи будить зацікавлення в культурних кругах чужинців справами України та її культури.

Недавно один з наших діячів культури випадково натрапив на ріднісну публікацію з фотографіями рукописних документів з 15 століття, яка переховувалась у конгресовій бібліотеці в Вашингтоні. Це добрі копії писем з підписами та ляковими печатками, які були писані в королівських та в княжих канцеляріях тодішньої Польщі. Для нас вони тим цікаві, що в них згадується імена тогочасних українських вельмож, але особливо ще й тому, що всі ті документи написані українською мовою того часу, яка тоді була мовою державних канцелярій як у Литві, так і в Польщі. Згаданий діяч негайно замовив фотокопії з усіх тих документів. На щастя, він усі ті фотокопії одержав і, згідно з умовою заплатив за них. Натомість сама публікація в таємничий спосіб зникла з фотографічної лабораторії. Справа стала предметом слідства, яке почали вести власті. Чи згуба знайшлася — не знаємо, мабуть, що ні.

Наведені випадки говорять самі за себе і дають причину до застанови над їх важливістю і над конечністю якоїсь протиакції. Матеріяли ті понищо пасивно зберігаються в різних місцях світу, але без якоїсь особливої користі для нас, стаючи предметом злодійської акції наших ворогів.

Що ж можна зробити з тими матеріялами, щоб вони виконували свою животворну функцію, до якої природньо були створені? Річ зрозуміла, що готові рецепти на розв'язку тої проблеми ніхто не може дати. Одначе обсервація того, що з подібними своїми матеріялами робили й роблять інші народи, та роздумування над особливостями наших обставин і спроможностей зможе насунути цілком реальні висновки. Пригляньмося деяким можливостям. Ці матеріяли — в першу чергу — можуть бути знаменитим засобом виховання нашої молоді й старшого громадянства. Більше маркантні та рідкісні оригінали треба б старанно й професійно сфотографувати, і то в повних кольорах. З тих фотографій частину копій зложити в спеціальний архів і, може, передати котрійсь із чільних українських наукових установ, а інші за допомогою різних технічних засобів (кольорові репродукції, діяпозитиви тощо) передати для виховних цілей школам українознавства, парафіяльним школам, молодіжним організаціям, а також відчитати й публікаціями поширити серед громадянства. Для цієї цілі можна б організувати акцію здобування добрих копій з тих матеріялів, які знаходяться в чужих музеях, бібліотеках і в архівах у світі.

Заохотити усі українські видавництва в світі, щоб вони часто репродукували ті матеріяли в своїх органах і цим способом популяризували важливі зразки української культури серед своїх читачів. Це може мати всесторонню користь, бо

1. цим способом утривалиться друком важливіші пам'ятки нашої культури і схорониться їх від безслідної втрати;
2. поступенно зміцниться духовість української людини в спільноті, даючи їй поглиблене відчуття своєї культури і велику можливість позбутися почуття меншевартности супроти інших націй.

(далі буде)

КОМПОЗИТОР НОВОЇ ОПЕРИ

ВАСИЛЬ ОВЧАРЕНКО

У той час, коли в окупованій Україні оперові театри змушені ставити «Богдана Хмельницького» з поклонами царській Москві, або «Щорса» з поклонами большевицькій Москві, — в Америці працівники української національної культури дали минулого року українському народові оперу «Анна Ярославна», а в 1970 р. нову оперу за славною поемою Івана Франка, під назвою «Лис Микита», на 5 картин дій (спонзор: СУК «Провидіння») з участю 105 осіб, переважно молоді з СУМ, Пласту, Шкіл Українознавства, студентів Українського Музичного Інституту у Філадельфії. У виставах опери беруть участь лише кілька старших знаних солістів, як Лев Рейнародович, Наталія Андрусів,

або співачка-солістка середнього покоління сопрано Надія Оранська (в ролі Лиса Микити), чи ще молодшого, як дуже талановитий бас-баритон Вол. Карпинич (у ролі Ведмеда), О.Гельбик (у ролі Вовна Неститого), обдарована не менше солістка й акторка Паша Манойло-Праско та багато ін. І режисером цієї найновішої нашої опери у вільному світі є молодий актор і театральний діяч з великим талантом п.Іван Праско.

Оперу створив проф. Василь І.Овчаренко, представник старшого покоління, видатний український композитор, переслідуваний в ССРСР. Маєстро Василь Овчаренко закінчив ще за царської окупаційної Росії вищу музичну освіту, спершу в Україні, потім у Московській Консерваторії. Він вивчав і записував та опрацьовував багато українських народних пісень і танкових мелодій. Тепер він дещо використав з того у опері «Лис Микита». Правда, використав небагато, зате вся, дослівно вся музика цієї опери є українського звучання, притаманного лише нашому народові

В окупованій червоною Москвою Україні проф. Василь Овчаренко творив як композитор, але його речі майже не виконувались прилюдно, він мусів заробляти на життя як член симфонічних оркестр, і лише в кількох випадках зміг диригувати. До речі, він був диригентом хору в св. Софії Київській, а цього комуністи-безбожники не могли йому простити.

Під час війни маєстро В. Овчаренко з дружиною п-і Євгенією вирвалися на Захід, на волю; тепер живуть у м.Маямі на Флориді, в Америці.

Серед найбільш відомих його творів — 3 фортеп'янові етюди на українські теми, «Веснянки», Увертюра на укр. теми для духової оркестри, Симфонія ч.1, пісні на слова Т.Шевченка з сольом у супроводі симф. оркестри, оперета для молоді «Лісова Царівна» (Різдвяно-новорічна), з прекрасною Молитвою (лібретто Леоніда Полтави) та ін. До віршованого лібретта поета-драматурга Л.Полтави композитор Василь І.Овчаренко створив у 1966-69 рр. оперу «Лис Микита», постановник дир. Юрій Оранський, яку в 1970 р., на прем'єрі у Філадельфії глядачі в кінці оплескували впродовж 15-ти хвилин.

І.О.СИНІЦЯ

ВОЛОДІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМ ТАКТОМ

Продовження

ВИТРИМКА І САМОВЛАДАННЯ. Для педагогічного такту вчителя велике, а іноді й вирішальне значення мають такі його вольові риси, як витримка і самовладання. Звичайно, це не означає, що вчитель повинен завжди, щоб там не сталося, бути якимось незворушливим, абсолютно спокійним. Він може інколи й «спалахнути», «вибухнути», як говорив А.С.Макаренко, але такі свої «спалахи»: він завжди повинен контролювати. У стані, близькому до афекту, не кажучи вже про афект, дуже важко прийняти рішення. Було б зайвим наводити приклади грубої безтактовності, що її допускають учителі, втративши витримку і самовладання. Досить тільки сказати, що разом з утратою витримки і самовладання педагог нерідко втрачає весь свій авторитет в учнів, а то навіть і право на свою професію.

У стані роздратування рекоментується ніякого рішення не приймати. У таких випадках краще вдатись до якої-небудь форми осуду, яка дає можливість учителеві відкласти своє рішення на потім, не втративши при цьому своєї зверхності: «А з тобою в мене буде окрема розмова», «Зараз у мене немає часу з тобою займатись» тощо. Коли вчитель заспокоївшись, спиниться на якомусь рішенні, він завжди зможе знайти привід, щоб повідомити його учневі чи всій класі.

Витримка і самовладання повинні перейти в число навичок і звичок педагога. Молоді недосвідчені педагоги часто пояснюють свої «спалахи» станом своєї нервової системи, що в більшості випадків не відповідає дійсності. Старі досвідчені вчителі, хоч нерви в них не міцніші, ніж у молодих, не втрачають самовладання. Справа, очевидно, не в нервах, а у великій відповідальності за доручену справу та в звичці стримувати себе, володіти собою. Самовладання і витримка набуваються так само, як і інші вміння й навички. Не навчившись володіти собою, учитель не зуміє дотримуватись педагогічного такту.

Педагог, як і кожний спеціаліст, повинен знати всі ті труднощі, які можуть вининнути в його роботі, і завжди бути готовим їх подолати. Педагогічний оптимізм не можна підміняти благодушністю, недооцінюю складності психічного життя дитини.

Інженер, наприклад, завжди враховує опір матеріялу, над яким працює. Педагог також повинен враховувати опір свого «матеріялу», пам'ятаючи, що такий опір може мати найрізноманітніші форми.

Пригадую, колись, ще молодим, я вийшов був із себе. Кричав на учнів, погрожував найстрашнішими карами, виштовхував з класи. Неприємне це видовище. Після цього соромився учням в очі глянути. На другий чи на третій день заходить до мене мій старший колега. Я думав, буде заспокоювати мене, доводити, що тепер діти не такі, як були раніше, і т.п. Він запитав мене:

— Ти не збирався працювати в школі?

— Ні! Чому? Я люблю школу — відповів я.

— Школу треба ще й знати. Школа — не музей, де все лежить чи стоїть і завжди лежатиме чи стоятиме на своєму місці, поки ти сам його не перемістиш. Школа — це живі люди. Ти прийшов до людей.

Постарайся і сам бути людиною.

Коли мені було важко, я згадував слова свого старшого колеги. Учитель — майстер життя. Основне його завдання — навчити дітей жити, бути людьми на землі. Це нелегке завдання. Виконуючи його, вчитель зустрічається з труднощами. Але хіба він не готувався до них? Хіба кожний з нас не знає, що, крім безмірної радості від своєї праці, в школі можуть бути і свої смутки, свої прикrostі? В школі я можу зустрітись з тим, що мене учні не послухають, дадуть мені якусь дотепну, на їх думку, прізвисьно, виб'ють шибку, прогуляють лекцію, штовхнуть мене на перерві і т.д. Я повинен наперед знати, як мені бути в кожному такому випадку. Хіба хтось і колись давав мені повну гарантію, що в школі я з цим ніколи не зустрінусь? Чого ж мені виходити з себе? Хіба лікар втрачає самовладання, коли раптово захворіє здорова людина?

У важких ситуаціях витримна і самовладання самі по собі вже бувають важливим засобом впливу на учнів.

Виходить, що педагог не має права на людські почуття? Чому не має? Учителеві не слід приховувати ні своєї радості, ні свого гніву. Але «при майстерності, — як говорить А.С.Макаренко, гнів звучить інакше. Якщо ви майстер, то ви будете переживати обурення, але це в вас не набере ніяких антипедагогічних форм. Це буде щире проявлення вашого справжнього людського почуття, але не взагалі людини, а майстра-педагога».

Названі вище психологічні передумови педагогічного такту діють в нерозривному зв'язку. Відсутність хоча б однієї з них спричиняється до порушення педагогічного такту.

Говорячи про педагогічний такт як про вміння, потрібно мати на увазі його своєрідність. Уміння бути тактовним не дається лише внаслідок засвоєння ряду педагогічних правил чи прийомів. Педагогічний такт — це постійна творчість учителя. Абсолютно подібних випадків застосування педагогічного такту так само немає, як і немає абсолютно схожих дітей. В повісті Л. Кабо «У важкому поході» описується такий епізод. Учні 9 класу задумали провести збори активу, на яких збиралась відверто поговорити про свою поведінку. Класний керівник вирішив задовольнити прохання учнів і дозволив зібратись їм на квартирі у старости класу. Більше того, він відмовився бути присутнім на зборах, не бажаючи ні в чому зв'язувати учнів. Розрахунок був правильний: учні самі запросили його на збори. Про рішення своїх зборів (не підказувати, не курити тощо) учні вирішили не говорити нікому, але неухильно його виконувати. Учні так і почали діяти, хоч їм було важко боротись із собою. Вони почали краще вчитись і поводитись. Класу наче підмінили.

Класний керівник паралельної 9 класу захотів і в себе таке зробити.

Він також зібрав учнів своєї класу, щоб поговорити з ними відверто, але такої розмови з учнями у нього не вийшло. Різні це були класи і

різні були їх класні керівники.

Наведений приклад може бути підтвердженням і того, з яким великим тактом потрібно втручатись у внутрішній світ дітей.

Відчуваю, що сьогоднішня наша розмова затягнулась, але я хотів би нагадати ще про звичайну ввічливість у взаєминах з учнями. Неввічливий педагог дуже часто буває і нетактовним. В основі ввічливости, так само як і педагогічного такту, лежить доброзичливе ставлення до дітей, особлива чуйність до них. Ввічливість, — це синтез внутрішньої теплоти і її привабливого зовнішнього виявлення.

За моїми спостереженнями, багато нетактовних учителів також люблять своїх учнів, люблять свою професію, але помилково вважають, що учнів слід «добре тримати в руках», що з ними треба бути «посуворіше», щоб вони «трохи боялись учителя». Такі вчителі не тільки безтурботно ставляться до зовнішніх форм ввічливости, а навіть навмисне уникають їх, щоб «учні, бува, не відчули слабости своїх учителів».

Я знав одну хорошу вчительку, милу жінку. В неї була світла посмішка і легкий голос. Але коли вона заходила в класу, обличчя її перетворювалось у гримасу, а голос набирал неприємного тембру. Учні вважали її злою, хоч вона ніколи такою не була. Довелось переконувати її, щоб вона була такою, якою вона є насправді. Це вдалось не відразу. Вона вже встигла зжитись з своєю маскою.

Нетактовні вчителі нерідко намагаються зробити висновки про характер учнів, про їх звички і навички з кожного порушення дисципліни, з кожного невиконання учнями домашнього завдання, навіть з їх випадкових невдач, неправильно вжитих слів і т.ін.

Тому не дивно, що на лекціях таких учителів навіть ті учні, які добре встигають, не виявляють особливого бажання йти до дошки чи відповідати з місця, бо знають, що це зв'язано з ризиком бути ображеними. З цієї ж причини вони не звертаються до вчителя, ні про що не запитують його, намагаються нічим не звернути на себе його увагу.

Педагогічний такт вимагає від учителя вміння передбачати, як його зауваження, оцінку, вимогу і т.п. сприймуть учні, яким вони адресовані. Педагог повинен зрозуміти настрій, почуття і переживання учнів раніше, ніж застосувати до них той чи інший метод впливу. До учнів слід ставитись з такою самою, а в багатьох випадках ще з більшою обережністю і делікатністю, ніж до дорослих. Педагогічний такт найчастіше порушують якраз ті вчителі, які чомусь вважають, що діти легко переносять їх крик, грубий тон, зневажливий жест і т.п.

Важливе значення для тактового ставлення вчителя до учнів має врахування їх вікових та індивідуальних особливостей. Індивідуальний підхід до учнів є однією з основних передумов тактовности вителя. Тактовний педагог повинен знати, наприклад, що учні молодших класів розгублюються і гірше відповідають тоді, коли вчитель мовчить і нічим не виявляє свого ставлення до їх відповідей, а учні середніх і особливо старших клас, навпаки, нервують, коли їх перебивають, не дають висловити свою думку до кінця. Важливо також знати, що до різних типів темпераментів потрібний різний тон у розмові (з флегматиком — твердий, з холериком спокійний, з меланхоліком — м'який). Чим краще педагог знатиме особливості своїх учнів, тим менше допуска-

тиме нетактовностей у взаєминах з ними. «Якщо педагогіка, — писав К.Д. Ушинський, — хоче виховувати людину, в усіх відношеннях, то вона повинна спочатку пізнати її також в усіх відношеннях».

Нарешті кілька слів про роль психологічних знань у володінні педагогічним тактом.

Педагогічний такт, як ми вже домовлялись, не є природженим у людини. Він набувається, як і всяке інше вміння. Але це не означає, що він прийде сам собою, без усякої теоретичної підготовки.

Педагогічний такт учителя передбачає наявність у нього психологічних знань. Раніше ніж стати практиком, писав К.Д. Ушинський, педагог повинен багато вчитись, думати про мету, предмет і методи своєї праці. «Заняття психологією і читання психологічних творів, спрямовуючи думку людини на процес її власної душі, може дуже сприяти розвитку в неї психологічного такту».

Ось так приблизно можна відповісти на запитання про те, що треба вчителю, щоб оволодіти педагогічним тактом.

НОВІ ВИДАННЯ ЦУ-СУМ

«СОНЦЕБОРИ» — Іван Смолій, казкове оповідання для дітей в серії «Дитячої Бібліотеки СУМ» ч. 3, стор. 44, розмір 23 на 16,5 см в целофановій обкладинці.

Своїм змістом і мистецьким оформленням «Сонцєбори» можуть рівнятися до найкращих видань для дітей, які появляються в країнах вільного світу. Текст книжки був нагороджений на конкурсі ОПДЛ в 1965 р.

Ціна : 2 дол., Набувати обидві книжки в книгарнях, по Осередках СУМ, або прямо в Видавництві СУМ- в Брюсселі.

Для Виховників молодшого юнацтва «Сонцєбори» дають нове джерело виховного впливу.

«НІЧ ПРОМИНУЛА» — проф. В.Радзикович історична повість друге видання. Графічне оформлення — Б.Певний. Видавець: ЦУСУМ, серія «Юнацька Бібліотека СУМ» ч. 1, сторін 144 в целофановій оправі

Перший випуск цієї книжки в 1967 року повністю вичерпаний. «Ніч Проминула», якої Автор був широко відомим українським педагогом і літературознавцем, дістала високу оцінку нашої преси і педагогічних кіл, де цю книжку застосовано як шкільну лектуру в українських школах і на курсах українознавства. З уваги на її велику літературну і виховну вартість ця книжка повинна знайти в кожній українській родині. Ціна : 2.25 дол.

ЗНАЧЕННЯ СЛОВА В ПРАЦІ ВИХОВНИКА ЮНАЦТВА СУМ

Виховник юнацтва СУМ у своїй роботі з юнацтвом послуговується головним чином, словом, тобто мовою. Слово являється могутнім засобом, при допомозі якого виховник сповняє свою виховну функцію. Історично, словесна метода навчання і виховання найстарша, хоч в останніх часах втратила значення виключної методи, поступаючись частинно методі показу й практичній методі.

Розмовляючи з юнацтвом, виховник подає нові відомості й тим навчає і виховує юнацтво. Крім того, розмовляючи, він навчає юнацтво правильно говорити, думати і належно поводитись. При тім, слід пам'ятати, що кожне слово в нашій українській мові, як також і в інших, має своє, властиве йому значення. Щоб правильно передати думку, треба чітко уявляти собі точне значення слова, з усіма його відтінками. Наша мова багата, а кількість слів у ній велика. Правда, словесний запас окремої людини, навіть освіченої в порівнянні зі словниковим запасом, невеликий. Частіше всього, словниковий запас людини містить від 2 до 5 тисяч слів, в залежності від освітнього й культурного рівня людини. Запас слів людини поділяється на активний (слова, які використовуємо щоденно) і пасивний (слова, які розуміємо, але вживаємо рідко). Кожна людина, тим паче виховник, повинна дбати насамперед про збільшення активного запасу слів, тобто збільшення кількості слів у щоденному вжитку. Розмовляючи з юнацтвом, треба також пам'ятати, що юнацтву потрібно не тільки слухати, але й говорити. Тому кожний молодий виховник повинен урахувувати, скільки часу він сам мусить говорити, а скільки відвести для юнацтва, щоб воно говорило. Якщо такого розрахунку виховник не буде мати, лише сам увесь час буде говорити, то юнацтво хоч і сприйме нові відомості, про які говорив виховник, ніколи не навчиться само говорити. Воно буде залишатися безмовним, що не є побажаним, а, навпаки, шкідливим. А вже гірше всього, якщо такий «говорун» нічого нового не подає юнацтву, хоч говорить багато, але не цінаво, без чуття і без міри. Про такого «говоруна» наші люди говорять, що він «верзе дурниці без пуття».

Щоб слово принесло користь для тих, що слухають, в нашому випадкові для юнацтва СУМ, виховник в першу чергу повинен сам мати відповідні знання, без яких ніякий виховник не може обійтись, і тому не може бути добрим виховником. Виховник також мусить мати певні педагогічні знання, тобто вмілості, як саме, якою метою може передати ті знання своїм вихованцям, тобто юнацтву. І без цього, як без знання, ніякий виховник також не може обійтись.

Готуючись до розмови з юнацтвом, треба найперше установити, про що буде йти мова, тобто які нові відомості треба буде подати юнацтву, а потім треба вибрати форму розмови. Основною формою навчання

й виховання є лекція. До лекції юнацтво треба спершу приготувати, нав'язуючи нову лекцію до набутих раніше відомостей пригадуванням, коротким обговоренням. Далі ясно представити нову тему та сполучити нові відомості з уже набутими, шляхом відповідного порівняння і вправ. Лекцію, як форму подачі матеріалу, можна застосовувати розповідь, оповідання, опис. Опис — це найпростіша форма для ознайомлення з невідомими фактами, явищами й речами. Опис має бути ясний і зрозумілий, живий, пластичний, барвистий, щоб міг він розгорнути уяву юнацтва. Крім того, опис має бути стислий, логічний та поділений на кілька частин, що становитимуть цілість. Оповідання, розповідь — повинні мати приблизно ті самі прикмети, що й опис.

Гутірка найчастіше застосовується в праці з юнацтвом. Метода гутірки полягає в розмові виховника з юнацтвом. Гутірка нагадує живу щоденну розмову, в якій виховник є безпосереднім учасником, який не тільки питає, але й відповідає на запитання. Дискусію, як вищу форму гутірки, можна застосовувати лише зі старшим юнацтвом, бо вона вимагає основного підготування і уміння ясно формулювати свої власні погляди.

Виховникові юнацтва СУМ треба мати на увазі, що до праці з юнацтвом він повинен приготуватися, щоб та праця була успішна. Треба в першу чергу, старатися опанувати українську мову, добре її знати, як також добре володіти нею. Треба, щоб був поставлений голос, добра вимова, щоб слова вимовлялись чітко, ясно, з правильно поставленим наголосом. Треба навчитися володіти жестом і мімікою. Дати певного виразу своєму обличчю і вміти стримати свій настрій. В голосі повинна бути певна емоція, чуття. Виховник, який не застосується до перелічених вимог, не може успішно працювати з юнацтвом. Неможе бути такого явища, що виховник не вміє розмовляти з юнацтвом, і не знає в яких випадках і як треба розмовляти зі своїми вихованцями. Коротко, виховник повинен володіти, бодай до певної міри, культурою мови, яна полягає у правильному користуванні лексичними, граматичними нормами літературної мови, а також у правильній вимові слів і вживанні наголосів у словах. Володіти культурою мови — це означає вміти користуватися мовним багатством сучасної літературної мови, що зафіксована в кращих зразках художніх і наукових творів. Тому від виховників юнацтва, в першу чергу, вимагається, щоб вони уважно вивчали мову і виховували в собі смак до правильної й чистої української мови, не засміченної діалектизмами чи русизмами. А що найголовніше, треба любити свою рідну мову і виховувати любов до неї у своїх вихованців, тобто в юнацтва.

На закінчення скажемо, що кожному виховникові юнацтва, треба твердо пам'ятати, що розмовляючи з юнацтвом, ми не тільки подаємо щось нове, потрібне для юнацтва, чи вказуємо, що саме воно повинно зробити. Розмова — це цілий комплекс поведінки й культури виховника. По мові легко можна пізнати вихованість того, хто говорить. Тож підвищуймо свої знання, особливо українознавчих предметів, яких не вчать в місцевих школах, а які треба передати молодому поколінню. Підвищуймо свої педагогічні вміння, щоб з успіхом виконувати свою виховну працю серед юнацтва.

Таємні гуртки в Галичині

та Буковині.

м-р. В. ЛЕНИК

ПЕРШІ ВІЯВИ ОРГАНІЗОВАНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.

(ПРОДОВЖЕННЯ)

Перемишль мав давню традицію революційних організацій молоді. Там діяли колись, дуже активно, польські революційні гуртки, втягаючи у свої ряди також українську молодь. За чужу справу потерпів тоді не один молодий українець, попавши з невідомости в сіті польського романтичного революційного руху.

Перший, чисто український, таємний гурток оснований в Перемишлі 1863 р.. Його організатором був Анатоль Вахнянин, який ходив у Перемишлі в роках 1847 – 1859 до головної школи, відтак до гімназії, а 1863 р. вписався на 4-ий рік до духовної семінарії.

До таємного гуртка належали питомці духовної семінарії та гімназисти, тому його назвали студентською громадою. Анатоль Вахнянин писав в осені 1863 р. про цю громаду до Данила Тянякевича :

«Зібрав громаду, а то громада на яких 30 мужа, самих запечених хлопоманів. Зібрав же їх, та заговорив денешо та пороздавав книжок, де яких мав, а укінці зробимо декляматорський вечір колинебудь...»

У другому листі він додає:

«Громада жива, живісінька в Перемишлі. Вона щира, бо молада, велика, бо зі 40 хлопців, котрі самі потребу громадського життя відчували й в одну живу душу зіллялись без силкування, примусу, а таки так по волі козачий. Ось та молода громада виправила в суботу полуденок декляматорський. Від-

значились духом особливо ті, що як в нас говорять, з простого стану, а поправді сказати би: люди це люди. Боже! Данилочку, люди признаються до правди — вони її починають призивати. В нас приходять Апостол правди і науки, чи не втіха се. Ще одна цитата з листа до Танячкевича, у відповідь на листа, в якому Танячкевич жалівся, що деякі громади не проявляють діяльності:

«Данилочку, не сумуй... що люди тебе не зрозуміли... Я вірно ступаю у Твої сліди... Дарма, що у нашій Перемиській землі скорші звиділи правду... Я навчаю доброму сліпих дітей, а вони, Данилочку, тішаться, вони ще просять, щоб їх навчати, щоб їх навчати, чи чуєш? почав сіяти зерно правди Тарасової... Колись послухай мене, коли правлю хлопцям в п'ятій і шостій... Ти б сказав, що у мене козацька та сама вдача, що і вперше... Я голошу і голоситиму правду нашу до смерти, а вони тії хлопці, вони просили мене, щоб я їм виложив Кулішову правопись, щоб я дещо з нової літератури розказав, щоб я їм подавав книжки.»

Про існування таємного гуртка учнів учительської семінарії у Заліщинах, у роках 1910-1914 згадує С.Фодчук у статті «про Дмитра Ткачука» (тижневик «Гомін України, ч.4, 18.1.1969) Стаття ілюстрована знімкою членів таємного гуртка, подано імена трьох членів: Дмитро Ткачук, Дмитро Бойчук та Дмитро Фодчук.

Таємний гурток існував у 1910 - 1914 рр. також у Бучачі. В ньому довшии час був головою Іван Балюк. Ціле життя гуртка завдячувано властиво Балюкові. Він давав часто відчити з астрономії, філософії, літератури та історії. (Календар на стрілецький рік 1917. «Пресова квартира УСС в полі». ст. 63).

У Тернополі таємну Громаду заснував 1863. Михайло Чачковський. Він був першим головою. а рік пізніше стає на його місце Іван Пулюй. Громада, як і інші подібні гуртки того часу, не мала чисто політичної мети, а зосереджувалась радше на культурно-патріотичній діяльності. Тому, що в державній гімназії не вчили в той час, ані української мови ані історії, члени Громади здобували ті знання шляхом самоосвіти. Вони читали твори Шевченка та інших письменників, влаштовували доповіді та дискутували над ними. Громада мала свою бібліотеку. Осідком Громади було помешкання різних міщан, або й їхні господарські будинки. Коли у Тернополі постала «Руська гімназія державна ім. Франца Йосифа», тоді Громада перестала діяти, а на її місце створено «Драгоманівську громаду» з політичними цілями.

Також і «Драгоманівська громада» присвячувала багато уваги для придбання власної бібліотеки. У ній були книжки з різних ділянок знання, в тому чимало заборонених для молоді. Члени гуртка сходилися на реферати з дискусіями, відсвятковували

Ще в першій Громаді в 1870 році, коли до неї вступив Євген Олесницький, праця її була дуже живою. Це була школа національного виховання гімназійної молоді. Громада лучила молодь в ідейний гурт і виховувала її в дусі національної ідеології, формувала на борців за українську ідею.

Олесницького прийняли до Громади, коли він був учнем четвертої класи гімназії. Присягу складав він у stodолі міщанина Кузьмовича. Текст присяги був такий: «Нікому не зраджу тайни товариства; ціле життя буду працювати в користь рідного народу і рідної справи.»

Учнем п'ятої класи, Олесницький став головою Громади і провадив Громадою аж до закінчення гімназії. Він провадив жваву переписку з іншими таємними громадами, головню з Львівською, від якої доставав книжки і брошури.

Обережність в праці гуртка була дуже дотримувана, бо викриття його потягнуло б за собою виключення учнів зі школи. Сходини відбувалися вечорами. Учасники сходин приходили і відходили лише одинцем. Національні свята та вечорі влаштовувано за містом, або в недалекому селі — Гаях Великих, у stodолі одного з членів. Українці професори дещо знали про гурток, але не перешкоджали в його праці. Завданням гуртківців було працювати над поглибленням освіти та приготуванням себе, як майбутніх учителів, до культурно-освітньої праці серед українського народу. І дійсно, багато членів гуртка стали пізніше визначними діячами.

Деякі таємні гуртки видавали свої періодики, або альманахи. Гурток в Академічній гімназії у Львові видавав від 1908 року циклоstileві «Звіdomлення». Гурток у Дрогобичі журнал «Промінь». У Бережанах виходив «Поступ». У Перемишлі в шкільних роках 1910/11 і 1911/12 — «Наші листки». У першому році вийшло їх 7 чисел (288 сторін друку), а в другому 6 (разом 236 сторін друку). Головну участь у редагуванню брали: Антін Жила, Андрій Волощак, (псевдоніми А.Туча та Верболіз), Іван Квасниця (псевдоніми — Леонід та І.Парченко).

На Буковині першими діячами з ім'ям яких пов'язується національне відродження, були Юрій Федькович, Ізидор і Григорій Воробкевичі та Олександр Прокопович. І тут у перших рядах борців за відродження стає середньошкільна молодь та студентство. Завдяки ініціативі українських богословів відправляється 1864 року перша на Буковині Літургія за Тараса Шевченка, що треба завдячувати найперше катехитові православної реальної школи о. Іванові Мартиновичеві та студентам Василю Репті і Єротею Федоровичеві.

П'ять років пізніше у Чернівцях постало перше українське товариство «Руська Бесіда» (26.1.1869), а ще через рік «Руська Рада» і видруковано першу газету «Буковинська зоря». У тому ж 1870 році учні гімназії та учительського семінаря створили таєм-

ний гурток «Согласіє», який, однак, дістав москвофільську закраску. Товариство мало 23 членів-основників.

1871 року група національно думуючих учнів вийшла з гуртка і створила інше товариство — «Братній Союз», що започаткував видавати свою газетку «Зазуля».

У своєму органі містила народовецька молодь статті про «руську мову, літературу й історію», а також друкувала тексти народніх пісень, казок та інших творів народньої словесности. «Зазуля» гостро критикувала москвофілів з «Согласія» та ставала в обороні народньої мови. Найгостріше засуджувала газетка зв'язки москвофілів з російським консулом у Чернівцях.

Крім цих гуртків діяли у другій половині XIX ст. у Чернівцях ще й інші таємні організації, які однак не змогли довше вдержатися, бо наразилися на переслідування адміністраційної державної і шкільної влади, як також і зза ізолюваности від ширшого загалу молоді. Вони самоликвідувалися після виїзду кількох передових членів. Члени тих гуртків провадили послідовну національно-виховну діяльність серед свого оточення та поборювали румунізацію і германізацію у школах.

Ст. Смаль - Стоцький так визначив ідею таємних гуртків на Буковині: «Учасники русини з висщої гімназії почули потребу пригорнутися тісніше один до одного, сполучитися до купи в якесь одно тіло, щоб тим зорганізувати відпорний рух, а також, щоб взаємно у себе розбуджувати, заціплювати і підтримувати почуте народне...»

На жаль, діяльність молодечих гуртків та студентських товариств на Буковині була сильно послаблена внутрішньою боротьбою, що провадилася за мову, а пізніше у політичній площині: народовці — москвофіли, народовці-радикали, національний табір (народовці і радикали) — москвофіли.

Москвофільські гуртки мали завжди сильну опіку з боку московського уряду, що не жалів на диверсійну акцію грошей і щедро наділяв «пособіями» москвофільських діячів та проваджені ними організації. Збаламучені москвофілами студенти поборювали український національний рух, а часто виїздили з Батьківщини у Московію і там, звичайно, пропадали. З Буковини виїхали між іншими такі члени «Согласія» до Московії: Продан, Дашкевич, Григорович, Грабович, Манастирський.

Але не бракувало у «Согласію», та в інших подібних москвофільських організаціях, молоді, що з власного переконання поверталися до рідного народу і позіставши членами даної організації боролися за її очищення від чужих впливів. Такими були: Іван Тимівський, Козаркевич, Ом. Попович та інші. Не знайшовши можливости привернути все товариство до свого народу, свідомі українці добилися ліквідації «Согласія» 1877 р.

У Чернівцях організувалося 1898 р. також таємне товариство учениць — «Кружок українських Дівчат». До нього вступили учениці учительського семінаря. Організаторкою була Наталка Попович, дочка відомого буковинського діяча. Її найближчими співробітницями

МІЖНАРОДНИКИ

3 Світового

Конгресу

Антикомуністичного

в Японії

СУМІВСЬКА ДЕЛЕГАЦІЯ З АВСТРАЛІЇ НА ПРИЙНЯТТІ. ЗЛІВА НА ПРАВО: СОНЯ СУШКО, ОРИСЯ БОРЕЦЬ, СОФІЯ МАТІЯШ В ТОВАРИСТВІ ІНДІЙЦЯ О.Л.ДЖАЙП.

стали: Отіяня Прокопович, Стефа Федорович, Ангела Бабюк, Кароліна Суханос. «Дещо пізніше ми бачили біля них – пишуть сучасники – Клавдію та Ірину Лисинецьких, Ольгу Балошискул, Фабіану Безпалко.» Членкині Кружка працювали над самоосвідомленням влаштовували доповіді у вузькому колі, співпрацювали в інших легальних шкільних гуртках.

Коли про існування Кружка дізналася шкільна влада, зроблено слідство і доручено його ліквідувати. Останньою головою Кружка була Ольга Шкорган.

АПЕЛЬ ДО СУЧАСНИХ ЛІДЕРІВ І ДО МОЛОДІ –

ЛІДЕРІВ ЗАВТРИШНЬОГО ДНЯ.

(проголошений на Світовому Конгресі в Токіо)

Період останніх 60 років засвідчив даленойдучий людський прогрес. Не дивлячись на те, що війна, нужда і голод і далі кидає тінь в багатьох частях світу, стає гостро очевидним, що мусять бути пороблені зусилля розв'язати різкі проблеми сучасного людства.

Можна сказати, що до цих проблем належать: нерівномірний розподіл дібр в поодиноких країнах, переслідування з політичних і релігійних причин, здавлення індивідуальної свободи, міжнародній бандитизм, накинений націям жадібними на владу кліками, здавлення і переслідування меншин.

Все це і більше, в різних ступенях, можна різко спостерегти в країнах із різними політичними системами, але ніде не є це таким жорстоким і комплетним, як у величезній негомогенній тюрмі народів - СССР.

Трагічна помилка в думанні, що спільний розподіл дібр можливий тільки при московській формі комунізму, постає на основі невірної інформації. Студії економістів, що всилі відрізнити політичну сторінку від научної аналізи, показують, що помимо незаперечного індустриального прогресу в не-московських приналежних республіках в останніх 50 роках, не-московські республіки, серед них Україна, є тепер більш недорозвинені в порівнянні з Росією, як вони були перед 1917р. Ідеологічно, це жахливий факт, який комплетно засуджує московський колоніальний апарат, спричинника цієї нерівності, водночас дозволяючи партійним бюрократам користуватись особливими привілеями в партійних магазинах. Багаті райони експлуатуються на шкоду місцевого населення.

Докази переслідувань на політичній підставі є такі численні, що сліпий їх побачив би. Знаними є Синявський, Данієль, чи Григоренко але їх є безліч, всі молоді люди, як В.Мороз (31) засуджений на 6 років за «анти-сов'єтську» пропаганду, Б.Горинь (34) на 4 роки, М.Горинь (37) на 5 років, А.Шевчук (30) на 5 років.

Який їх злочин? Вони мали статті написані бувшим канадським комуністом І.Коляскою, який приїхав до УССР на студії й відкрив, що конституція СССР це одна ганьба і русифікація на повному ходу.

Міжнародній бандитизм виявили танки в Будапешті в 1956, або розчавлені танками жінки – в'язні в Карагандському концтаборі, інвазія дружньої комуністичної держави Чехословачини в 1968, підбурювання до війни на Близькому Сході, В'єтнамі, Камбоджі і події в Кубі.

Не-московські національності в СССР зазнають особливої недолі. Примусові вивози цілих околиць, цілих округ Балтійських держав, сотні тисяч молодих українців до далених пустель Сибіру, призначені щоб збудити відданість і не допустити до повстання, але й рівночасно прискорено зрусифікувати. Така є сьогодні доля не-московських націй, як Україна, Білорусь, Балтійські народи, Казахстан, Грузія й 460 інші на ласці лідерів Московської нації. Ідеологія месіанізму й ім-

періалізму, під різними прибраними назвами, є незаперечними національними цілями Москалів.

Минула ця епоха, коли колоніяльні потуги могли домінувати й експлуатувати свої підвладні нації й індивідів, без перешкод. Не можна ніяк погодитись на те, що заперечення людських прав це внутрішня справа Сов'єтського Союзу. Жоден уряд чи міжнародня організація не повинні легковажити цього заперечення основних людських прав будь якій нації чи народові.

Приймаймо активну участь в шуканні кращого світу, дійсного миру і справедливості всім націям, що бажать незалежності. Хай отже буде відомим, що Спілка Української Молоді приймає і піддержує наміри поступових людей і груп таких як Організація Українських Націоналістів, які визнають:

– Що справедливість є неподільною і що її примінення до всіх націй і народів є необхідною для збереження людства,

– Що Україна та інші нації, поневолені комунізмом та імперіалізмом мусять природнім правом здобути свою незалежність і дійсно суверенний статус;

– Що колоніяльна імперія Росія мусить бути комплетно й остаточно розвалена, на поодинокі нації і таким чином визволені поневолені народи мусять бути піддержані в їх зусиллях встановити свої незалежні національні держави;

– Що демократичні форми уряду мусять замінити російське авторитарне ярмо колишнього ССРСР;

– Що справедливий суспільний лад з повними національними правами мусить замінити тиранію в теперішній Червоній Імперії;

– Що після визволення України й інших поневолених націй вони приступлять добровільно до економічної, суспільної, культурної і політичної співпраці з будь якою державою, для того, щоб закріпився новий порядок на основі миру і справедливості для всіх;

– Що економічний і суспільний добробут колишніх частин Сов'єтсько-Російської імперії приведе до рівних економічних користей вільних націй світу за посередництвом торговельної співпраці.

Ми закликаємо молодь світу, яка шукає національної справедливості й рівності для всіх, щиро сприяти цим ідеалам і відкинути всі ультра-підкорюючі комуністичні розв'язки. Ми закликаємо Світову Анти-комуністичну Лігу мобілізувати сили світу для реалізації цих прав і цих надій.

Юрно Менцінський

Голова Делегації Спілки Української Молоді.

КОНГРЕС

12-16.11.70

Свобода надодам!

ПРЕЗИДІЯ КОНГРЕСУ. СЛОВО ВИГОЛОШУЄ ДО.КОВАЛЬ

ОДНА З СЕСІЙ КОНГРЕСУ. ГОСРОМІТЬ ГЕНЕРАЛІ ВАНОКСЕМ (ФРАНЦІЯ)

ВИСТУП ПАНІ СЛАВИ СТЕЦЬКО

Дружинники СУМ з В.Бриганії, Бельгії, Німеччини і Франції, а також по одній з Канади і Австралії взяли участь в Конгресі АБН-ЕРС, працюючи в Комісії Молоді разом з представниками молоді інших народів. Під час Конгресу були прочитані з рамени СУМ дві доповіді: М.Волчанська з Англії — «Проблеми молоді в світі» і А.Гайдамаха з Бельгії — «Боротьба проти русифікації в Україні». В дискусії над доповідями брали участь представники різних народів, а зокрема бувший міністер Італії М.І. Ломбардо, який підкреслив потребу співпраці поколінь в реалізації ідеї свободи народів і людини.

Конгрес проходив під головуванням Ярослава Стецька від АБН і мін. О.Б. Крафта від Європейської Ради Свободи. Біля тридцять різних національних репрезентацій склали форум Конгресу, що пройшов з великим успіхом.

АБН-ЕРС

в Брюсселі

Свобода людині!

З українського боку було організовано гостинне прийняття – українську вечеру, для понад 100 гостей, після якої виступала танцювальна група українських студентів з Лювену.

На закінчення Конгресу в неділю 15.11.70 було відправлене Впр. Єпископом В. Маланчуком з Парижу величаве Архиєрейське Богослуження в Церкві св. Йосифа. Співав Візантійський Хор з Утрехту під керівництвом проф. М. Антоновича. Відтан цей хор відспівав концерт в модерному культурному Центрі в Одергем, де виступав також сумівський танцювальний гурток з Дюссельдорфу під управою пані Керничишин.

Конгрес прийняв ряд резолюцій, між якими також зайняв становище в обороні діячів культури та та релігії в Україні, закликаючи вільні народи до боротьби за людські і національні права для поневолених народів. Рішено опрацювати статут для Фронту Молоді АБН-ЕРС.

ЗДІЇСУМ

У ВІДВІДИНАХ СУМ АМЕРИКИ Й КАНАДИ

МІСЦЕ ЗУСТРІЧІ: ОСЕЛЯ «ВЕСЕЛКА» БІЛЯ ТОРОНТА. ЗЛІВА НА ПРАВО: А. ГАЙДАМАХА, А. ЛАСТОВЕЦЬКА, СУМІВКА З КАНАДИ, Й. РОЖКА.

Цього літа перший раз в історії діяльності Центральної Управи СУМ виїхали в подорож до Америки й Канади троє молодих членів ЦУСУМ: д. Андрій Гайдамаха (ген. секретар ЦУ), д. Йосип Рожка (реф. преси й інформації) з Бельгії та подруга Анна Ластовецька (реф. міжнародників) з Англії.

Ціль нашої подорожі була подвійна. В першу чергу, як українські студенти, прибули ми, щоб узяти участь в Конгресі ЦЕСУС, який відбувався в Монреалі, Канада, при кінці серпня: д. А. Гайдамаха, як голова СУСТЕ, д. Й. Рожка, як представник НАСУС, а под. А. Ластовецька – від УСГ у В. Британії. В Конгресі брали участь понад 70 делегатів, між ними 9 представників із країн Європи: Англії, Бельгії, Німеччини, Франції, Австрії та один делегат з Аргентини, решта з Америки й Канади. Наші друзі з Бельгії брали активну участь у нарадах Конгресу, виступали в різних дискусіях, зокрема в питанні релігії, були членами комісії Конгресу.

Друга ціль нашої подорожі за океан була пов'язана з відвідинами Осередків СУМ Америки й Канади з рамени Центральної Управи.

На останньому Конгресі СУМ обрано до складу Центральної Управи чотирьох молодих членів СУМ. Перебираючи важкі обов'язки роботи на себе, ці молоді члени були свідомі того, що потрібно їхнього зусилля, бо коли рішення доля молодечої організації, потрібно переставлення на нові сили, потрібно є, нарешті, переставлення й на керуючих позиціях – осередкових, крайових чи, навіть, і

ПРОМОВЛЯЄ ДРУЖИННИКІВ АМЕРИКИ В КАНАДИ ОСЕЛЯ В БАРАБУ

ПРОМОВЛЯЄ «СИБІРСЬКИЙ ВОВК» О. ЧЕРЕНЬ

ДОПОВІДАЄ А. ГАЙДАМАХА, ГЕН. СЕКРЕТАР ЦУ СУМ

ГОВОРИТЬ Й. РОЖКА, ЧЛЕН ЦУ СУМ

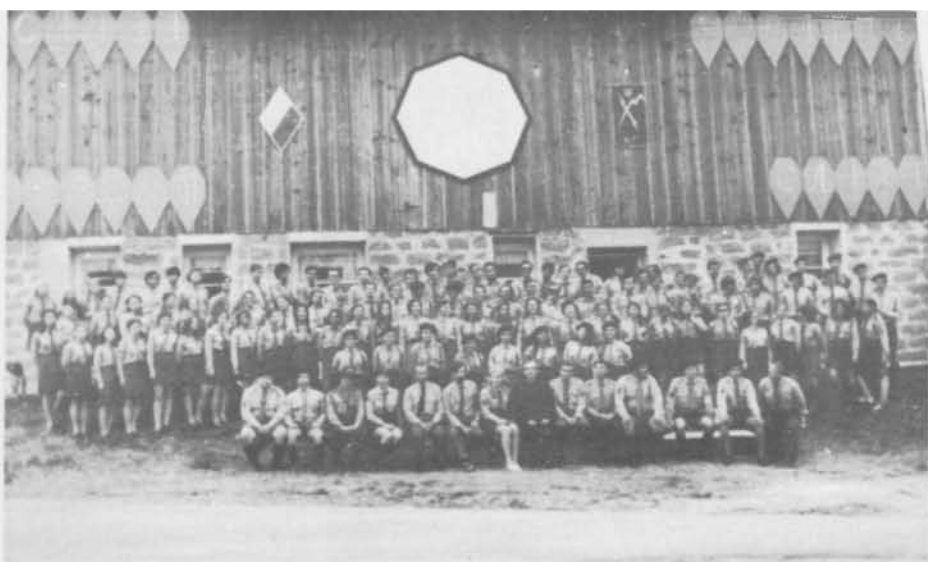

центральных. Але, перебираючи роботу, треба пізнати членство та обставини, в яких воно живе і працює, бо кожна країна, в якій діє СУМ, має до якоїсь міри свої впливи, як на українське громадське життя взагалі, так і на молодь в нашій молодечій організації.

Те, що дотепер ми лише читали й чули про проблеми виховання молоді, проблеми керуючих органів, тепер мали ми пізнати й пережити. Молоді члени Центральної Управи є в курсі справи СУМ в Європі. Але про СУМ за океаном ми чули тільки з оповідань людей, які там бували, чи з української преси. Тому з цікавістю вирушали ми на зустріч із молоддю СУМ Америки й Канади.

Коли приїхали до Америки, перше, що ми запримітили, була велика віддаль у просторі поміж Осередками, яка спричинюється до сповільнення темпа роботи, що у В.Британії чи взагалі у Європі не являється перешкодою в організаційній праці. Через це розділили ми терен північно-східньої Америки й Канади, щоб охопити якнайбільше число міст. Д.А.Гайдамаха поїхав у сторону Канади, де відвідував Осередки в провінціях Квебек, Онтаріо, д. Й. Рожка вирушив до Нью-Йорку, Філадельфії та Нью-Джерзі. Я відвідувала Осередки Чикаго, Дітроїті, Клівленді, Боффало, Рочестері, Сиракюзах. У таких великих містах, як Чикаго, Дітроїт і Нью-Йорк, були по три або чотири Осередки. Майже кожний Осередок в Америці має свою домівку або приміщується в громадському домі. По великих містах Америки й Канади живе часом понад 50 000 українців, що вдвічі більше, як у цілій В.Британії чи навіть у цілій Європі. Хоч оточення при зовнішньому поверховому спостереженні виглядає більше розвиненим — багато матеріальних здобутків та вигод, домів, автомашин, телефонів і т.д., все це не збагачує українського громадського життя. Це не тільки в українських громадах, які ще найкраще є зорганізовані й затримують свої традиції та свою ідентичність, — інші еміграційні національності стоять на багато нижчому рівні, коли йдеться про організоване життя. Мимо того, що матеріальне становище українців у ЗСА й Канаді є багато кращим, ніж в Європі, та того, що вони чисельно багато перевищують громадянство в Європі, відсоток активного громадського життя є нижчим, як українців в Європі.

Але між тією частиною молоді, яка включається у громадське життя, можна знайти багато свідомої своїх обов'язків молоді, котра поволі перебирає відповідальність у роботі від сеньйорів, яка готова працювати для громади й творити та розвивати громадське життя поміж нашою молоддю. Під час дискусій виникали часом незгоди між молоддю та сеньйорами, а це показує, що молодь не хоче відходити від свого українського середовища, лише шукає розв'язки проблем власним способом, який відповідатиме тим, що вирости в новім оточенні, й часто з іншим поглядом та способом до праці. Не завжди така настанова є злою, бо тільки разом у відкритій дискусії та щирим вимовом й обміном опінії можемо домовитись і скерувати працю молоді на користь громади та організації.

УЧАСНИКИ ЗУСТРІЧІ ДРУЖИННИКІВ В БАРАБУ 29-30.8.1970.

молодь виявляла задоволення зі зустрічі з нами й відвертих дискусій. Дружинники висловлювали також свої побажання, напр., популяризувати більше різні зустрічі, з'їзди та організувати обмін молоді СУМ з інших країн, зокрема з Європи. Такий самий погляд на ці справи має також і сумівська молодь в Європі, особливо, коли загощує до таборів молодь із ЗСА й Канади, яка у дружній таборовій атмосфері відчуває себе дуже добре серед друзів в Європі.

Під час наших поїздок по ЗСА й Канаді ми були гостями здвигів СУМ — у таборі в Еленвіллі, де брало участь понад 10000 гостей, як теж біля Клівленду та в Торонті. Ми рівнож влючилися до З'їзду дружинників Америки й Канади в таборі СУМ біля Барабу. Хочу тут відмітити, що цей З'їзд організували дружинники самостійно під керівництвом міжосередкової дружини «Сибірські вовки». З'їзд був добре підготований, і молодь із зацікавленням використала нагоду його для обміну думок та пропозицій до дальшої праці дружинників.

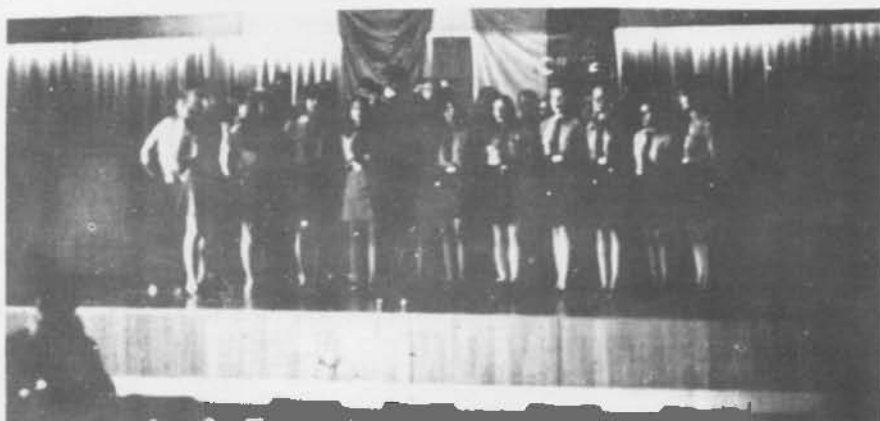
Де могли, члени Центральної Управи відвідали наші громадські установи, редакції «Гомону України», «Свободи». Друг А. Гайдамаха мав інтерв'ю в радіо СВС в Монреалі, а д. Й. Рожка й под. А. Ластовецька виступили в українських передачах у Чикаго, Боффало й Дітройті. Ми були присутні також на Конгресі ТУСМ у Дітройті, де д. Й. Рожка (представник ТУСМ з Європи) був предсідником.

Перебуваючи в околиці Торонта, д. А. Гайдамаха репрезентував Центральну Управу СУМ на З'їзді молоді, в якому брали участь СУМ, Пласт й інші. Розчарувала нас слаба підготовна й організація цього свята.

Після такої повної й цікавої програми нашої подорожі, яка забрала нам два місяці часу, повернулися ми назад до Європи, — хоч і втомлені постійним довгим подорожуванням, але вдоволені виконаним обов'язком, бо збільшили число передплатників журналу «Авангард», заохотили й дали поштовж до праці нашій молоді за океаном, а для нас особисто корисним було ознайомитися із працею СУМ Америки й Канади.

ЗЛЕТ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В НІМЕЧЧИНІ.

Як і попереднього року, таксамо в 1970 р. відбувся Злет Української Молоді Німеччини, тим разом в місті Штутгарті, що пишається своїм горбовинним положенням і модерними будовами. Злет, організований Крайовою Управою СУМ та таборовою Командою з виховно-відпочинкового табору в Гомадінген, розпочався Вічем в залі при Тюбінгерштр. Віче було присвячене роковинам, що їх СУМ цього року в цілому світі: 45-ліття від оснування СУМ в Україні і 40-ліття від його насильної ліквідації ворогом, 20-ліття від загину Головного Командира УПА – ген. хор. Т. Чупринки-Шухевича. Гаслом Злету став цьогорічний сумівський клич: «Права Людині – Воля України!»

ТАБОРОВИЙ ХОР НА КОНЦЕРТІ. ДИРИГУЄ пр М. ФІЛЬ

Головним промовцем на вічу був Степан Мудрик, голова Крайової Виховної Ради СУМ. Він у своєму слові з'ясував важливість відзначуваних роковин, що тісно в'яжуться з боротьбою українського народу за свободу і незалежність в останньому півстолітті. Ця боротьба зове нові покоління в тому також і українську молодь, роджену на чужині. Тому потрібно, щоб наша молодь на чужині плекала фізичну й духову силу, найкращі прикмети характеру, вчилася чужих мов і пізнавала світ, щоб тим краще можна було ширити правду про Україну. Для цього потрібне також знання про Україну, а зокрема повне знання української мови. Промовець закликав батьків, учителів і виховників сповнити своє завдання по відношенні до нашої молоді, творячи солідну виховну базу. Підкреслив також важливість суботніх рідних шкіл і дії молодечих організацій, а на тому відтинку в Німеччині слідні поважні недотягнення. На закінчення промови він заявив:

«Спілка Української Молоді в Німеччині зробила і робить великий вклад в наше громадське і культурне життя. Сумівські гуртки мистецької самодіяльності: Нового Ульму, Мюнхену, Діссельдорфу, ГанOVERу, Гамбургу і інших осередків своїми виступами перед німецьким громадянством приносять велику користь для української справи і здобувають для нас прихильність.

ПОЛЕВА СЛУЖБА БОЖА В ГОМАДИНГЕН

Ми всі, наша молодь зокрема мусить знати правду про життя українського народу і молоді в Україні. До нас на чужину з України приходять хвилюючі вістки, що ворог палить українські бібліотеки, духові скарби нашого народу, нищить наші історичні пам'ятки, русифікує Україну. Молоде українське покоління не мириться з ворогом, а бореться за національні права народу.

Молодих українських патріотів ворог карає високими вимірами покарань, засилають в тюрми і концтабори. Відомі у світі прізвища молодих патріотів суджених ворогом: Караванського, Кандиби, Чорновола, Мороза Горинів, Масютка і інших. Боротьба нашого народу за свою національну і державну незалежність провадиться в різних формах, всіма верствами українського народу.

Молодий поет Василь Симоненко про цю боротьбу писав:
Україно, Ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова..
Гомонить над світом люта битва
за Твоє життя, Твої Права...

Поет писав, що гомонить над світом битва за життя і права нашого народу. Той гомін битви відчуває українська еміграція, цей гомін битви нам говорить, що наша постава до ворога є правильна, що від нас потрібно праці і допомоги у цій битві.»

Після віча відбулися товариські вечорниці, на яких молодь громадянство розважались до пізньої ночі.

Вранці другого дня, в нжділю, біля Марієннірхе вірхе відбувся сумівський святочний апель присвячений згаданім роковинам. Понад 150 юнацтва СУМ зі своїми виховниками, Командою табору і Крайовою Управою в одностроях взяли участь в тому апелі. Голова КУ СУМ д. Р. Дебрицький здав звіт присутньому на апелі Голові ЦУ СУМ д. О. Ковалеві, який звернувся до зібраних з коротким палким словом, пригадуючи обов'язки, які впливають з святкування роковин і цьогорічного гасла СУМ «Права Людині – Воля Україні».

ТАБОРОВА КУХНЯ

З нагоди злету були відправлені дві святі Літургії для католиків і православних. Архисрейську Службу Божу відправив Владика Платон Корниляк в сослуженні кількох священиків, сказавши принагідну проповідь. Відтак на обідній гостині присутні представники обидвох наших Церков, місцевої німецької парафії, німецьких молодечих організацій і українських громадських установ обмінялися думками на тему сучасної молоді та існуючих проблем. До гостей промовляв Голова ЦУСУМ, з'ясовуючи погляд на виховання української молоді та ролі в цьому СУМ.

Сумівський концерт відбувся при виповненій залі і дав показ вмілостей та високого рівня наших самодіяльних гуртків з різних Осередків МНімеччини.

Збагачені культурно і зміцнені на душі роз'їзджалися учасники Здвигу додів, а таборовики на останній тиждень свого побуту на табір в Гомадінген. Цей табір на якому брало участь понад 150 юнацтва та виховників, відвідав також рпри тій нагоді Голова ЦУСУМ д. О. Коваль відбувши довші розмови з Командою табору та оглянувши приміщення. Табір СУМ в Гомадінген відзначається своєю справною технічною організацією і відданим справі персоналом. Виховні проблеми, як і всюди, вимагають розв'язки в систематичні праці на місцях по Осередках і в родинах, бо час таборування закороткий, щоб з цими завданнями успішно справитись.

ОКО

НА ЗАНЯТТЯХ З ВИХОВНИКОМ П. ПАВЛИЧЕНКОМ

«Ум гостри, насталою волю»...

З приходом радісного літа – вільний від школи це час – сумівській молоді в Бельгії лиш один шлях – Франкополе, де впродовж трьох тижнів є нагода відпочати серед приємної тиші арденських лісів, а водночас загартувати дух і тіло. Учасники цьогорічного табору «Верховина» що проходив під загальним цьогорічним гаслом СУМ «Права Людині – Воля Україні!» з'їхалися аж з трьох країн: Бельгії, Франції та Голляндії. Хоч число учасників, на відміну від попередніх років не перевищало сотні осіб, і хоч не можна було запримітити між молодими старших доповідачів – табір можна зачислити до вдалих. Молода команда і молодий виховний склад досить вміло вив'язалися з своїх обов'язків, ще раз доказуючи, що молодь може спокійно перебирати місця старших. Цьогорічна команда складалася з слідуєчих подруг і друзів: А. Гайдамаха – командант, О. Братновський – бунчужний, Н. Козицька – бунчужна, М. Сенічак – писар, Р. Раделицький – курінний, В. Сенічак – курінна. Окрім команди діяв ще виховний склад, до якого входили: о. Глинка – капелян табору, сам приїхав з Італії – О. Коваль – голова ЦУ СУМ, присвячував свій час виключно вишколенні впорядників і виховників, О. Рожка – головний виховник, Я. Добош, О. Смоликевич.

ВАРТОВІ ЖДУТЬ НА ЗМІНУ.

О. Глинка відправляв щодня Святу Літургію, на якій були присутні хлоп'ячі і дівочі рої – щодня по одному – окрім неділі, коли всі сходилися щоб спільно з'єднані в сумівській родині помолитися Богу.

До покращання настрою в таборі спричинилася і маленька «революція». Табір перебрали на короткий час – один день – старші юнаки і юначки.

Щоб доказати, що молода команда і виховний склад все шукають примінення форм таборування до часу, передано в руки старшого юнацтва ініціативу. Їм дано вести табором, а дійсна команда і виховний склад виконували функції... ройових. Спроба ця була

КОМАНДА ТАБОРУ: ПЕРША ДО ПРАЦІ, ОСТАННЯ ПО ЇЖУ!

цікава тим, що досить часто чути нарікання, мовляв, у нас застарілі форми таборування, нас не розуміють, і.т.п. Одначе при цьому експерименті виявилось, що юнак або юначка яка дістає відповідальність ставиться дуже серйозно до проблем і розглядає їх з точки зору відповідальности.

Підчас цьогорічного таборування загостила до нас, так як попереднього року брадфордська, тепер ноттінггамська група сумівцівців що виявилася дуже товариська. Гостей після відпочинку, запрошено на гутірку. Я.Добош, студент соціологічних наук говорив на тему: «Романтика і реалізм спротиву», викликаючи тим цікаву дискусію. У неділю 21 серпня ноттінггамська група дала на сумівському таборі концерт, пописуючись перед таборовинами піснями, музикою і танцями. Гарячі оплески вітали кожний виступ. Гості лишили приємну згадку і бажання ще раз зустрітисся з ними.

ПРИ ОБІДІ З ГОЛОВОЮ ЦУ СУМ

«ПРАВА ЛЮДИНІ - ВОЛЯ УКРАЇНІ!»

Здви́г СУМ на Франкополі 1.8.1970

Після від'їзду сорокчленної групи сумівців з Ноттінггаму, в таборі все закипіло: пішла активна підготовка до привітання Верховного Архієпископа, що мав прибути до Ліль 26 серпня. Хоч вістка про нашу участь у Ліль наспіла пізно, сумівці рішилися на відважний крок: за три-чотири дні вивчили дві пісні, маєстро Тначук з Лондону навчив їх кілька танців.

В неділю ранесенько лишили таборовики Франкополе, щоб могли бути присутніми на Торжественній Літургії в Ліль.

Маєстатична постать нашого Великого Архієрея навіяла нас радістю і воднораз подивом до його особи. Лиш сумівцям видавалося, що організаційний комітет, якщо він існував, мусів доложити більше зусиль, бо вся підготовка і академія в честь Владики вийшли замало величаво. Мати честь гостити в себе такого Гостя, не належить до буденних.

До кінця табору лишався ще тиждень. Подруга О. Гатала, яку спроваджено чимдуж з Шарлеруа, щоб дітей навчити співу, лишилася на таборі і допомгла в підготовці до Здвигу, що звичайно відбувається на кінець табору.

Маєстро Тначук з допомогою нерозлучних лондонських музикантів, Бандурського і Мончака навчав усе нових танців. (Аж дивно звідки береться стільки творчої енергії в цієї людини?)

Щоб залишити молодшому і старшому юнатству спомин з їхнього табування команда заплянувала довшу цілоденну прогульку. Ніхто не відмовився в ній брати участь. Навіть найменші не хотіли відставати від старших і просили взяти їх з собою на двадцяткілометровий вимарш.

Субота 1 серпня о другій пополудні Почався Здвиг. Після офіційних привітів вітали: о. душпастир Франкоршан, о. Глінка, О. Сигерс (бельгієць), пан Ходоровський, пані Красюк від ОУБ. О. Коваль виголосив коротке слово про значення гасла і 45-ті роковини СУМ та 20 ліття від смерти ген. хор. Т. Чупринки.

Хоч цього року багато дітей не вміли говорити рідною мовою, виступ на Здвизі всієї молоді був задовільний.

В цей останній день багато молодих були горді, бо здали іспити на сумівські ступені, і за три тижні змогли хоч дечого підучитися, і ще більше пізнати свою українську духовність.

Що не можна було сказати словами то сказане квітами. Всіх, що причинилися до успішного відбуття табору на кінець здвигу обдаровано квітами.

Вечером в 17 годині о. Глінка перед шатром де містилася каплиця відправив св. Літургію, участь в якій взяли численні вірні, прибувши сюди з цілої Бельгії на Здвиг. Пізно ввечір почалася забава, якою кожного року кінчається табування молоді.

осип.

Франція - 1969
Табір СУМ в Бельфаї

ВИСОКІ ВІДВІДИНИ Я СТЕЦЬНО З ДРУЖИНОЮ МІЖ ТАБОРОВИКАМИ

ВІДВІДИНИ МОБІЛЬНОГО ТАБОРУ З АНГЛІЇ - БРАДФОРД

Франція - 1970
Табір СУМ в Бельфаї

ТАБОРОВИКИ З ГОЛОВОЮ ЦУСУМ

В КУХНІ. БУДУТЬ ВАРЕНИКИ.

НА МАНДРІВЦІ

Аргентина

Злет ЮСУМ 10-11.X.1970

НА БОГОСЛУЖЕННІ

НА ЗАНЯТТЯХ

В ЧЕКАННІ НА «АСАДО»

СУМІВСЬКА ГРУПА НА ПРОЩІ В ЛЮХАН, АРГЕНТИНА.

СУМ В Аргентині продовжує свою невпинну працю, беручи участь у всіх важливіших національних святах, відбуваючи сходини, навчання в «Рідній-Школі» та на курсах українознавства. В місяці січні 1971 року відбудеться літній виховно-відпочинковий табір на Оселі «Веселка», в поблизу Буенос Айрес. Попередніми роками ЦУ СУМ висилала з Канади д. П. Башука для переведення таборів. В цьому році, користаючи з попереднього досвіду КУ СУМ Аргентини підготовляє табір власними силами. Щастя Боже!

з австралії - до європи

Подруга Маруся Лютак, секретарка СУМ з Сіднею в Австралії, взяла участь в делегації СУМ на Світовий Антикомуністичний Конгрес в Токіо, Японія. Словнена бажання побачити більше світа, вона скористала з нагоди, щоб відвідати Європу. Разом з проф. Р. Драганом, що був відзначений на Конгресі СУМ найвищим ступенем Виховника СУМ, вона відвідала осідок ЦУ СУМ в Брюсселі, де взяла активну участь в підготовці АБН-ЕРС.

НА ЗНІМЦІ: Маруся Лютак при праці в бюрі ЦУ СУМ.

День 3-го жовтня 1970 року був справжнім святом для української спільноти в Торонто, Канада. Того дня звінчалася молода пара: Наталка Бандера, найстарша дочка пані Слави і сл.п. Степана Бандери з абсолювентом богословії Андрієм Куцаном, сином Олени і Володимира (кол. в'язня польських тюрем)

Понад 100 осіб взяло участь у весільному обряді, прибуваючи сюди навіть з далекого Едмонтону, Дітройту, Нью Йорку і Монреалу. Цей глибокий вияв симпатій для молодих, це в першу чергу бажання щастя молодій парі, в пошану Великому Провідникові ОУН Степанові Бандері. Це вичувалося з кожної промови і з присутності численних представників Організації Визвольного Фронту.

Акт вінчання мав місце в церкві св. Покрови, а довершили його: о. крилошанин В.Жолкевич, о.др.Р.Даниляк, о.Л.Куссий і о. Ю. Микитин. Весільним старостою був Голова КУ СУМ мгр. Т.Буйняк, а гостина відбувалася в Українському Домі при вул. Крісті. Під час акту вінчання співав чоловічий хор «Прометей» при осередку СУМ в Торонто під дирекцією мгр В.Кардаша, що надавало святові особливої урочистости. Наталка Бандера була в попередній каденції членом Центральної Управи СУМ.

Центральна Управа СУМ і Редакція «Авангарду» сердечно вітають молоде подружжя Наталку і Андрія Куцанів та бажають їм багато щастя на спільному життєвому шляху.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Для налагодження адміністрування «Авангарду» просимо Кольпортерів і Передплатників придержуватись наступного порядку:

ЗСА і КАНАДА: Кожний Осередок СУМ має мати референта сумівських видань, який збирає передплати і пересилає їх до В-ва ЦУ СУМ. Якщо в даній місцевості такого референта ще нема, або є неактивний, передплатники мають обов'язок грошові розрахунки переводити безпосередньо з В-вом в Брюсселі, пересилаючи належність банковими чеками чи моні-ордерами. Чеки з Українських кредитівок приймаються на рівні з банковими.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ: Через КУ СУМ, або поштовими моні-ордерами до В-ва

НІМЕЧЧИНА: поштовими мандатами до ЦУСУМ.

ФРАНЦІЯ: На чекове конто:

32 La Source 3075404 L'Est Europeen

47 rue Richer 75 PARIS 9

БЕЛЬГІЯ: на ченове конто КУ СУМ, або прямо до В-ва.

АРГЕНТИНА і АВСТРАЛІЯ: До референтів сумівських видань в тих країнах.

ІНШІ КРАЇНИ: Безпосередньо до В-ва в Брюсселі.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ

СВЯТОЧНІ ПОБАЖАННЯ	401
(ОК) 1970-й РІК В СУМ	402
НАСИЛЬСТВО НАД ВАЛЕНТИНОМ МОРОЗОМ	403
НЕПОХИТНИЙ БОРЕЦЬ – СВЯТОСЛАВ КАРАВАНСЬКИЙ	404
Валентин Мороз: ХРОНІКА СПРОТИВУ	405
ЄВРОПЕЙСЬКА ВИХОВНА КОНФЕРЕНЦІЯ НА ФРАНКОПО- ЛІ	409
О. Коваль: У КАТАНОМБАХ АУШВІЦУ. Продовження	411
-ПРО ЩО ТИРСА ШЕЛЕСТИЛА -	418
(ЛП) УКРАЇНСЬКИЙ ДІВОЧИЙ КОЛЕДЖ В АМЕРИЦІ	420
Д-р С.Зощук: ЗА УКРАЇНСЬКЕ НАЗОВНИЦТВО У СПОРТІ	422

ПОЕЗІЯ, ПРОЗА, СПРОБИ

ПОЕТИЧНІ ПАРОСТКИ В УКРАЇНІ	423
Надія Рибак: СВІТЕ МІЙ, ВІДВІДИНИ	424
Олександр Марчун: ДУМАЮ ПРО ВАС	425
Валерій Бойченко: ХЛІБ, СПАЛЕННЯ ДЖОРДАНО БРУНО, САД	428
Михайло Левицький: БАЛЯДА ПРО РІД, ВЕРЕСНЕВА ЕЛЕГІЯ	429
Роман Бабовал: ОСІННЄ, В СНІГАХ, В ПУСТЕЛІ	432
Евген Гуцало: ПЕРШИЙ СНІГ	433

НАУКА, КУЛЬТУРА, МИСТЕЦТВО

В. Попович: ЛЕВ ГЕЦ	436
Проф. Петро Андрусів: МИСТЕЦТВО І ПОЛІТИКА	442
(С) КОМПОЗИТОР НОВОЇ ОПЕРИ – ВІ ОВГАРЕНКО	448

ВИХОВНИКИ

Ю.Синиця: ВОЛОДІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМ ТАКТОМ Продовження	449
НОВІ ВИДАННЯ ЦУ СУМ	452
Павло Маренець: ЗНАЧЕННЯ СЛОВА З ПРАЦІ ВИХОВНИКА ЮСУМ	453

СУСПІЛЬНИКИ

В.Ленія: ПЕРШІ ВИЯВИ ОРГАНІЗОВАНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ	455
---	-----

МІЖНАРОДНИКИ

Ю. Менцінський: З СВІТОВОГО АНТИКОМУНІСТИЧНОГО КОНГРЕСУ В ЯПОНІЇ. Апел до сучасних лідерів і до молоді – лідерів завтрашнього дня	459
КОНГРЕС АБН-ЕРС В БРЮССЕЛІ	462

З ДІЇ СУМ

А. Ластовецька: У ВІДВІДИНАХ СУМ АМЕРИКИ Й КАНАДИ	464
ОК: ЗЛЕТ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В НІМЕЧЧИНІ	468
ОСІП: УМ ГОСТРИ НАСТАЛЮЙ! ЗОЛЮ	471
ФРАНЦІЯ – ТАБІР СУМ У БЕЛЬФАІ. Фотомонтаж	475
АРГЕНТИНА – ЗЛЕТ ЮСУМ. Фотомонтаж	477
З АВСТРАЛІЇ ДО ЄВРОПИ	478

ЩАСТЯ БАЖАЄМ

479

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

479

«АВАНГАРД»

- ЦЕ СОВІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ!
- ЦЕ ІДЕЙНЕ ГОРІННЯ УКРАЇНИ!
- ЦЕ ТРИБУНА МОЛОДИХ!
- ЦЕ ЗБРОЯ В БОРОТЬБІ ЗА ПРАВА
ЛЮДИНИ І ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ!

ПОШИРЮЙТЕ «АВАНГАРД»!

БУДЬТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКАМИ А НЕ
ПІСЛЯПЛАТНИКАМИ!

